

[Ulrich Velenus] IN HOC LIBELLO. [Basel, Andreas Cratander, ca. 1520].

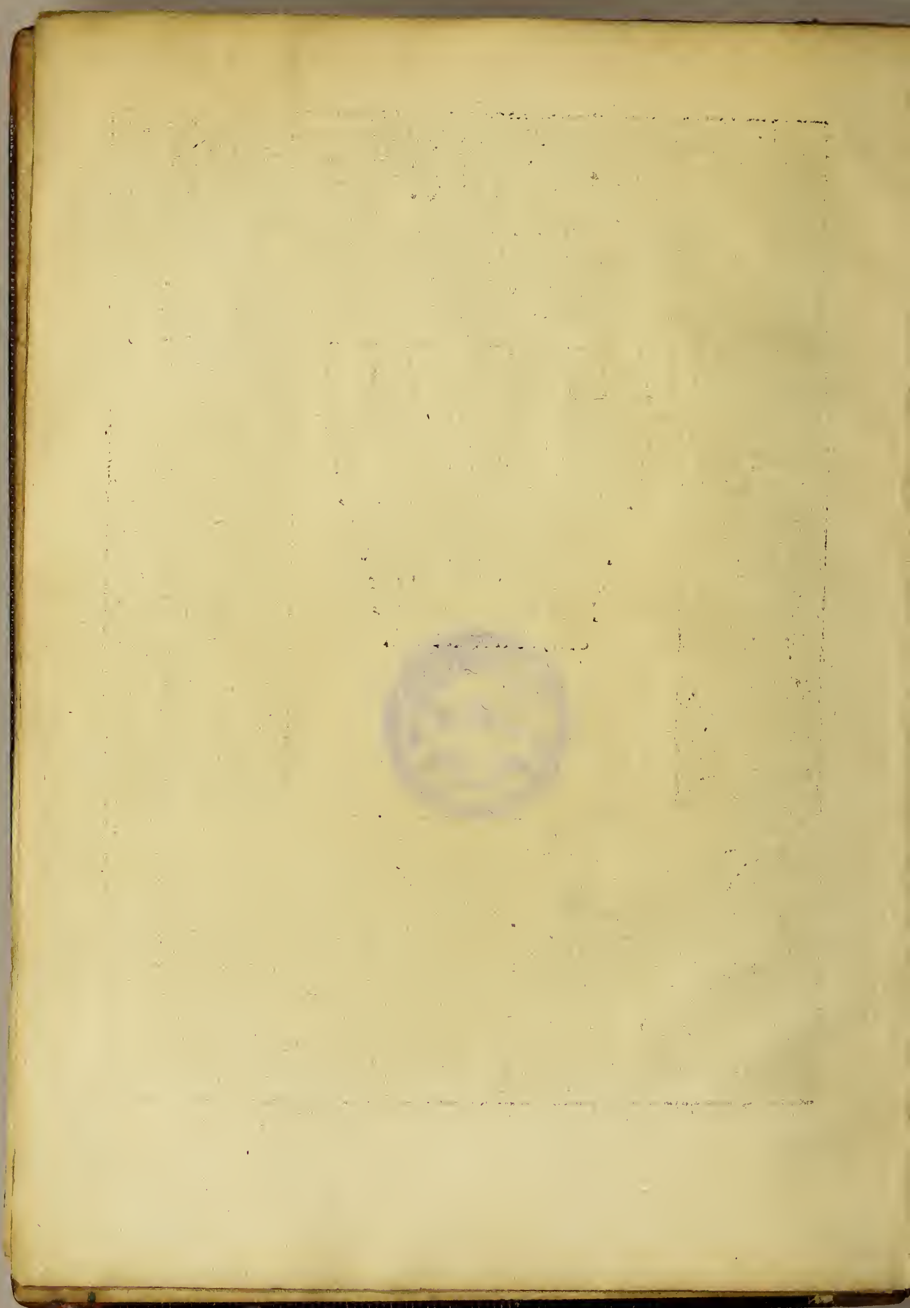
A religious tract printed in Switzerland with a title-page decorated with woodcuts of American Indians.

IN HOC LI
bello grauissimis, certissimisqꝫ, &
in sacra scriptura fundatis ratiõi
bus uarijs probatur, Apostolũ
Petrum Romam nõ uenisse,
neqꝫ illic passum. proinde
satis friuole, & temere
Romanus Pontifex se
Petri successorem ia=
ctat, & nomĩat &c.

IVVENALIS.

Aude aliquid breuibns Gyaris, & carcere dignum
Si uis esse aliquid. probitas laudatur & alget

VLRICHVS VELENVS MINHONIENSIS
BENIGNO LECTORI SALVTEM.

Non possum persuaderi, benigne lector, ut ullã uel poëticam fabellam, uel superstitionẽ Iudaicã, æque fictitiã, æque ridiculã, ac nociuã credam, atq; ea est, quam scripturarũ neglectus in Christianismũ hodie de Antichristo intrusit. Cuius aduentus ex tam euidentissimis cõiecturis, ex tam certissimis indicijs, à Christo & Apostolis, ceu digito monstratis, nescio qui uideri non potest? Nisi forte hoc iam nostra meruere commissa, ut occæcati ac improuidi, repentina Dei ira, uelut inter oscitãtes (quod dicitur) opprimamur, fœdumq; interitum sera deploramus pœnitentia, dũ Antichristũ uenturũ interim expectamus, præsentem conniuemus, Heliam & Enoch uenturos nobis promittimus. Quæ quidẽ, si carnaliter, atq; in cortice futura credimus, Iudaicis fabulis, ut doctissimus Hieronymus ad Marcellã scribit, acquiescere necessum est, ut uidelicet rursus ædificetur Hierusalẽ, & hostiæ offerantur in templo, & spiritali cultu imminuto, corporales reuiuiscant ceremoniæ: Sed quia totus ille liber Apocalypseos Ioãnis, unde hæc de Antichristo, Helia & Enoch opinio, spiritualiter intelligendus est, quum quot uerba, tot mysteria habeat, Heliam, Enoch, & Antichristũ iamdiu uenisse, & tot annis tyrannidẽ suã in ecclesia exercuisse, & etiamnũ exercere certũ est. Quis enim tam semel exuisset pudorem, ut tergiuersari audeat, quicquid à Christo, & apostolis prænunciatum de Antichristo nouimus, in Romana ecclesia non inueniri? quã tanta tamq; immanis inuasit abhominatio, ut fideles interea uiuere tædeat, dum nihil horum non uenisse, quæ de Antichristo prædicta sunt, suis oculis cõtẽ-

plantur, in alteriusq́ Christi obsequium, sese accersiri, imò cogi sentiunt? Porrò si aduentus Heliæ, secundarium quoq; Christi aduentum præcedere debet: non carnaliter profecto id, sed in spiritu intelligendum est. Quemadmodũ Ioannes ille baptista interrogantibus Herodianis, an ipse fuisset Helias, non se Heliam esse ingenue respõdit: Christus uero eum fuisse Heliam libere professus est, cum aliâs, tum eo loci, ubi apostolis percõtantibus. Quid ergo scribæ dicunt, quod Heliam oportet primũ uenire? respondit: Dico uobis, quia Helias iam uenit, & non cognouerunt eũ, sed fecerunt in eo quæcunq; uoluerunt: de quo Angelus apud Lucam prædixerat: præcedet ante eum in spiritu, & uirtute Heliæ. Proinde & nunc, dum mysteriũ hoc iniquitatis operatur, & reuelatus est homo peccati, & sedere uidetur abhominatio prophana in loco sancto, iamdudũ Helias & Enoch in spiritu, & uirtute uenerunt, qui cũ hoc Antichristo depugnent, qui fideles, ne ei uel ad horam cedant, dehortentur, admoneantq́. Atq; promouerent certe plurimũ, quãuis cũ uitæ suæ maximo dispendio: Nẽpe quos ille in camino suo truculẽtissime propediem exurere nõ ueretur, Hieronymũ Sauonarolam, uirũ omniũ suffragio facile doctissimum, & pietatis Christianæ haud segnem patronũ, Florentiæ tertiũ met uulcano tradidit, Britãniæ Ioannis Vigleph ossa hominis nõ facile cũ quouis alio cõferẽdi, postliminio in Oceanum spargẽda decreuit, ne quid memoriæ ipsius apud posteros remaneat, néue cũ Christianis cõmune quippiam habere uideretur, ne humũ quidem. Quidni commemorem, Ioannem Hus, ac Hieronymũ præstãtissimos academiæ Pragẽsis Magistros, quos perfide ad Conciliũ accitos, nulla discretione, sed mera sua tyrannide flammis cõcremauit: quod toti Christianorum orbi testatissimum est? Quid de nostris temporibus dicam? Ioannẽ Reuchlinum, Ioannem Picum Mirandulanum literarũ columina, quàm ille inique tractauerit? Sed necdum contra Doctorem Martinũ Lutherum pietatis Christianæ ardẽtissimum inuestigatorem, ac defensorem, & Vlrichum Huttenum, strenuissimũ Germaniæ equitem

equitem auratum, ira sua deferbuit, ac indies suo illo feruentissimo iracundiæ igne, contra eos ardet, ac flãmas intentat. Et ne hic oblitus uidear, quantæ cladis Boemiæ iampridem auctor fuerit, ut mactata tot Christianorum corpora, flumina sanguinis funderẽt. Gemit Anglia sua pertæsa iniurias. Neq; sine dolore prospectat Oriens, Christum exulare in occidente uidens. At uero diuina bonitate, breui iam futurũ speramus, q; dominus iniquũ hũc spiritu oris sui iugulabit, ut tandem in maiestate sua & decore aduentus, quaspiam fidei reliquias adhuc in mundo reperiat: Feruẽte enim disceptationum ac cauillorum inextricabilium in mundo studio, Theologia frigebat, pietas Christiana extincta est. E regione, incalescente Theologia, iam rigent contentiones, depereũt Pontificiæ fraudulentissimæ traditiones, Christi præcepta euacuantes. Vbiq; pietas quæritur: uestigia, quibus in auia deuenerat Ecclesia, deprehenduntur. Quomodo tamen hic Antichristus in pristinam conditionẽ reduci non patitur: sed indignatur, sed frendet dentibus, & quod postremum est: perire uult potius, quàm corrigi. Qui tot iam retro seculis, ipsissimus triceps ille infernalis Cerberus (in cuius signum triplicem defert coronam, ne cui capiti sua desit) toto mundo iugiter oblatrabat, suo ueneno neminem non intoxicans, suam detrectantem catenam neminem non mordens. Sed iam duobus amissis capitibus, mitior est aliquanto bestia, quorum unius in eo duello iacturam passa est, quo Laurẽtius ille Valla acerrimus literarum, & pietatis censor, ac uerus ille Hercules ei occurrit, unumq; uastum caput mucrone amputauit: cuius latratus, totus orbis moleste, nec sine damno ferebat, dum sub Siluestri nomine, Lateranense palatium, omnibus alijs facile præcipuum, Romam, & totius Italiæ, ac occidentalium regionum prouincias, loca, ciuitates, Constantini Imperatoris munificẽtia sibi donatas adstrueret, ut hac sola uoce, nihil iam propè in mundo uideatur, quod sibi non arrogasset. Quàm uero strenue, & quàm fortiter id sibi eripuerit Laurentius, commentitias etiam Bullas uerissime reprobans, hoc constat omnibus. Nec mi-

nus tamen animose hac tempestate nostra D. Martinus Lutheri us, uelut alter quidam Theseus bestiam inuasit, caputq; detrunca uit alterum, dum eum primatum, quo in totum debacchabatur mundum, illi abstulit, fictitia Decretalium deliramenta solidissi mis testimonijs expugnans. Sed hui, nondum sentit uulnera, uel saltem dissimulat bestia, dum supremū illud, ac cæteris robustius caput illæsum adhuc consyderat, quo se successorē Petri, cui prin cipatus inter apostolos obtigisse uidetur, oblatrat: E quo quidem capite alia, quamuis detruncata, iterato subnasci uidentur. Non aliud (ait) Constantinum mouit, quo in ecclesiam foret munifi cus, nisi q Petrus ei stertenti in somnis apparuerit, quædamq; de mandauerit obeunda. Pro cuius reuerētia expergefactus ille tan dem, imperio se abdicauit, illudq; in Siluestrum reiecit, & alias ecclesias omnes parere eidem iussit, & uoluit, quo primatus Ro mani Pontificis erigatur, quem Christus Petro etiam obtulisse, quamuis uarie ei uisus est. Vide nænias: & unde exurgunt? Re stat illi caput, quo se Petri successorem iactat, in quod quia nemi nem adhuc ensem distrinxisse uideo, cum tamen omnium, qui bus se defendit bestia hæc, puppis (in adagio) sit & prora: diuina ope subnixus: quamuis uiribus impar, sed tamen diuinis scriptu ris confisus, cum bestia congrediar, hocq; quod residuum est ca put illi auferam. Et ne quem lateat pugnandi modus: sacræ litera turæ militiam, in suas acies primum distinguam, quæ ut æque sunt fortissimæ, ita citra timorem eas in hostem producam, comi nus uel eminus cum eo pugnaturus. Atq; eo prostrato: deinde & spolium auferam, deq; armatura ipsius prædam faciam, septē quosdam cauillos quibus sese munire solet ille, certioribus testi monijs deprædaturus. Neque hic alicuius facio eorum calum nias, apud quos pietas, hæresis est: quamuis certo sciam, millies me hæreticum uocitaturos. Enimuero candidum lectorem inte rim moneo, ne protinus ipso libri offendatur argumento, inq; ip so uestibulo eius horreat animus: Conscientiam meam obtestor, nullas huc fraudes, nulla mendacia, nec dolos me intrudere uolu

isse: sed ut quæq; scriptura germanum habuisse mihi uisa intelle-ctũ, ita in meas hasce persuasiones adduxi. Quod si quid sinistræ, ac perperam dictum quis inueniat, statim suggillet, obliteret, ac deleat, & me ad discendum propensum, obiter docere non ne-gligat: Non enim piget me (ut cum Augustino dicam) sicubi hæ-sito quærere, sed nec pudebit, sicubi errauero, corrigere. Vale.

Liber hic duas habet particulas, quarum prior decem, & octo comprehendit persuasiones, q Petrus nunquam post Christi paf-sionẽ Romæ fuerit: & q Hierosolymis & nõ Romæ passus sit.

Altera particula septem habet cauillos, quibus Rom. Curia il-lis persuasionibus occurrere consueuit, quibus tamen uicissim septem correspondent responsiones, eos non aliter, atq; rudera quædam dissipantes.

Prima persuasio.

VUm diligentissime euoluerim quotquot ad manum fuerant historicorum, ac Theologo-rum, eosq; non infimæ conditionis libros, de aduentu Petri Romam, de passione & autho-re mortis ipsius, nihil aliud, quàm meras con-trouersias illic reperire potui, cum nemini fe-rè cũ altero satis conueniat: sed quilibet suũ proferat iudiciũ, uel hoc solo suspectũ, q à cæteris dissentiat omnib9. Et ut paucos cõ-memorẽ è multis. Quidã in exordio imperij Claudij Petrũ Ro-mã uenisse cõtendũt, quorũ è numero est Orosius historicus nõ triuialis. Quidã anno Claudij secũdo, & illi sunt Hieronymus, & qui suæ ĩnitũtur authoritati. Quidã anno eiusdẽ ĩperij quarto, atq; est liber ille, q tẽporũ historias, ceu fasciculo quodã cõphẽdit. Præterea ab his omib9 dissentit liber ille, q sanctorũ uitas enarrat, & cõmunit passionale nomiat. Is em anno post passionẽ Christi, Petrũ Romã applicuisse testat, q qdẽ ann9 tredecim9 fuisset ĩpij Claudij. Similit q annos mũdi, & annos ab urbe cõdita recẽsent,

usq; ad aduētū Petri Romā, uel ei9 passionē, q̄ mutuo pugnent, nemini obscurū est, q mō Enneades Antonij Sabellici, historiā Pontificum Platinæ, ipsumq; Orosium uiderit. Quæ quidem diuersitas, & si nil aliud esset testimonio, suspectū tamen petri Romam aduentū redderet, & falsam hanc probaret cōiecturam, q Petrus unquā Romæ fuisset. Quæ tamen adeo inualuit, ut tot seculis, qui ei reclamare ausus fuisset, habuerit adhuc neminem: Et parū abfuit, ne Romanensiū aulicorū tyrannis, in fidei articulos eam retulerit, ut quod nulla ratione probari potest, sola necessitate credi uideatur. Accedit ad hæc, licet neuter historicorum cum altero sentiat, tamen aduersus legem Christi, quasi ex composito omnes decertant, ut uel hoc unum uanas eorum fabulas ac deliramenta prodat, quod cum Paulo Apostolorū omniū in scribēdo locupletissimo, cū Luca Euangelista simul & Apostolicarum actionū historiographo, inexcusabiliter contendāt, ut inferius liqdo probabitur. Si nulla est sacræ scripturæ adstipulatio, qua id confirmari possit, & tā remota historia adeo cōfusa est, & fallax: non stulte Petrum nunquā Christi post passionem Romæ fuisse creditur. Alioqui si illic eum aliquando fuisse uerum esset, uero omnia (dicente philosopho) cōsonarent. At dissonante lege, dissidentibus mutuo historicis, quis nisi emotæ mentis uerum hoc aliquando putauerit. Quanta sit enim in tam uetustissimis rebus, tam remotæ historiæ fides, argumēto est Barptolemæus ille Platina, qui Ro. Pontificum res gestas describēs, ac multo etiam posteriora istis tempora tractans, sæpius conqueritur uariationem historiæ, maiorum neglectū, temporū perturbationē, quibus districtus, nihil interea affirmare audet. Nempe, si Petrus Romanorum fuerat episcopus, dicant quem sibi successorem nominauerit? & quis in locum ipsius fuisset suffectus? Si Linum dixerint, latinorum turba obiter reclamabit, quōue id probet, diem dicet: immo & Græcorum plurimi in hac causa latinos non destituēt, Chrysostomo in secundam ad Timotheum epistolam dicente, Hunc Linum, aiunt quidam, secundum post Petrum Romanæ ecclesiæ

ecclesiæ Episcopum fuisse: Donatus uero Terẽtianus interpres inquit, aiunt usurpatur de re incerta, quam nos dicimus esse falsam. Sin autem Clementi hic honor dabitur, quod multis placet, plures adhuc erunt, qui id improbent, & hanc gloriã erga Linũ reponant, Clementem non primo nec secundo, sed tertio gradu primum, post Petrum statuentes. Deinde Pius' ne Anicetũ, uel Anicetus Piũ præcesserit? Vrbanus sub Diocletianó ne, uel sub Aurelio Antonio degerit? Cornelius sub Gallo, an sub Volusiano, uel forte Decio passus sit? historia uariat, nec aliquid certi de his rebus definiri potest. Nec mirũ, si & multo his posteriora tẽpora, eorumq; gesta, adeo sunt historicorum figmentis deprauata, ut nemini post hac integrum sit res grauiores eorum libris tueri: siquidem id meretur (ut habet prouerbium) mendax, ne si uera tandem dixerit, ei credatur. Porrò si ne Theologi eadẽ hic sentiunt, falsitas exinde illorum emergit. Discordia enim in scriptoribus, ut dixit ille, testimonium est falsitatis, Immo Augustinus ueritatem ex eo cognosci docet, si scriptores concorditer in ea cõuenerint, neq; unus dissentiat ab altero, uel à pluribꝰ plurimi. Et idẽ Augustinus, cum in multis alijs locis ad Hieronymum, & Fortunatum, tum & hic ad Vincentium, de quorumlibet etiam sanctissimorum hominum scriptis loqui. Hoc genus (inquit) literarum, ab autoritate Canonum distinguendum est: non enim sic leguntur, tanquam ex eis ita testimonia proferantur, ut contra sentire non liceat. Et non Theologis duntaxat, in eiusmodi rebus ex sacra scriptura non deducibilibus, & ex eorum uarietate dubitabilibus credere nõ adstringimur: sed nec ecclesiæ quidẽ, ut Thomas in quodlibetis disputat. Eapropter, ad hunc modum sermonem claudere licet, q; Petrus nunquam post passionem Christi Romæ fuerit, de cuius aduentu illuc, diuina scriptura silet: historia secum diuariat. Doctores minus digni sunt, quàm quibus hic credatur: præsertim dum ita mutuo disceptent.

Persuasio secunda.

Petrum Romã uenisse in exordio uel secundo, uel quarto imperij Cæsaris Claudij, hoc est octauo, nono, uel undecimo post passionem Christi anno dicẽtes, eorum imprimis refellit opinio, qui Petrum in oriente quinq;, uel secundum alios, septem annis sese continuisse, tandẽ Antiochiam diuertentẽ, septẽ annis in episcopali sede resedisse, & in Ponto, Galatia, Bithynia, ac circumiacentibus Asiæ prouincijs aliquã moram eũ fecisse adstruunt. Nõ enim, si id uerũ esset, Romã uenire nisi post quatuordecim, aut quĩdecim annos, hoc est septimo, uel octauo Claudij anno potuisset. Quibus patrocinatur gestorũ Apostolicorũ scriptor Lucas cap. xv. Controuersia eñ inter quosdã de hæresi pharisæorũ ex una, & Paulum ac Barnabã ex altera parte, de circũcisione, obseruationeq; legaliũ habita, eas ob res discutiendas, in Hierusalem illi descenderunt. Et factum est consilium Apostolorũ, & seniorũ, inter quos Petro primæ loquendi porrectæ sunt partes: quanq; Iacobi Hierosolymitanorũ presbyteri sententiæ omnes tãdẽ subscripserint, eiusq; approbauerint oratiunculam. Quæ res manifestat Petrum nondum Romam diuertere potuisse, sed unà cum Iacobo, & quibusdam alijs Hierosolymæ mansisse: uel forte in partibus Iudææ Christum aliquandiu docentem Hierosolymam tunc temporis redijsse. Et tamen multorum est opinio, Hieronymo super epistolã ad Galatas dicente, quod circiter decimũ octauum annum post Christi in cœlum ascensionẽ id factum fuisset. Quod facillimum est creditu, si quis modo seriem rerum ab apostolis gestarum diligentius examinauerit. Cui ergo maior habenda fides, Lucæ'ne Euangelistæ, qui rebus ab apostolis factis uel interfuerat ipse, uel à Paulo apostolo (cuius indiuiduus fuerat comes, & quo præsente hanc scripserat historiam) erat edoctus? An istis bellantibus mutuo historicorum, ac Theologorum opinionibus? Quod si id necessario mihi dabitur, ut Claudij primũ nono, aut undecimo imperij anno Petrus Romã uenerit, & ibidem uigintiquinq; annis Episcopatum tenuerit, iam non à Nerone, sed Vespasiano potius martyrium passus fuisset, quod ne-

minem adhuc unquam uel dixisse, uel scripsisse comperi. Et hinc manifestarium est, ad nonum Claudij annum Petrū Romam uenire non potuisse.

Persuasio tertia.

Deniq; quod ne nono quidē anno illuc uenire potuisset, eiusdem imperij Petrus, Tranquillus in Claudio est author, qui Christianos tūc temporis Roma fuisse pulsos scribit: Claudi9 (inquit) Iudæos impulsore Christo assidue tumultuantes Roma expulit. Vbi Orosius addubitat, utrum contra Christum tumultuantes Iudæos coërceri, & comprimi iusserit, an etiā Christianos simul, uelut cognatæ religionis homines uoluerit expelli. Qui profecto si uel historiam rerum gestarum ab apostolis, uel saltem Paulinas legisset epistolas, nō ambigeret Christianos Iudæorum impietate & uersutia, Cæsarem, ac populum Ro. ad uindictā excitāte unà cum eisdem Roma expulsos fuisse. Quippe uel Apostolo ad Romanos in epistola id testante: Inter alios nanq; Christianos quos saluere iusserat, Salutate (inquit) Priscillā & Aquilam, adiutores meos in Christo Iesu, q pro anima mea suas ceruices supposuerunt, quos sanè nisi Christianos Apostolus nouisset, in catalogo salutādorum Christi fideliū neutiquā reposuisset. Attamē quomō Iudæus genere Aquila ille fuerat, ꝗuis in Christū unà cū coniuge crediderit, nihilominus hūc tamē Lucas in actib9 Iudæū Pōticū nominat in hæc uerba, Post hæc (inquit) egressus ab Athenis Paulus, uenit Corinthū, & inueniens quendā Iudæū nomine Aquilā, Ponticū genere, qui nuper uenerat ab Italia, & Priscillā uxorē eius. Eo ꝙ præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma: accessit ad eos, & quia eiusdē erat artis, manebat apud eos & operabaẗ. Et ne quis dubitet Christianos eos fuisse, addit Lucas in calce capi. duodeuigesimi dicens: Iudæus quidam Apollo nomine, Alexandrinus genere uir eloquēs, deuenit Ephesum potēs in scripturis, hic erat doct9 uiā domini, & feruēs spū loquebaẗ, & docebat diligenter ea, quæ sunt Iesu, sciēs tantū baptisma

Ioannis, quem cum audisset Priscilla, & Aquila, assumpserint eum, & diligentius exposuerunt ei uiam domini. hæc Lucas ad uerbum. Et totum hoc caput declarat Priscillam, & Aquilã Christianos ex Iudæis factos, Roma unà cum alijs expulsos fuisse. Quod iterũ docent Paulinæ literæ, quas nouissime iam ubi tempus resolutionis suæ propinquauerat, ad unice dilectum discipulum Timotheum suum miserat: Saluta inquit Priscillã & Aquilam. Vnde nõ solum Christianos, sed syncerissimos quoq; Christianos eos fuisse constat, utpote quos Apostolus data modo occasione nunquam non salutabat. Nihil hic moror, quod Stapulẽsis tam in hac ad Timotheum, quàm ad Romanos epistola innouat, uerba apostolica ad hunc modum exponens: salutat uos Priscilla & Acyla: uel Prisca & Acyla, Origenem, Chrysostomum, Ambrosiũ, & tot doctissimos alios interpretes: imò & ueterem ipsam traductionẽ, cui in hac parte ERASMVS nihil derogat, hic sequi malo. Quid restat igitur dicere, quàm Petrum ad nonũ usq; Claudij annum Romã nõ uenisse? Qui enim illac uenire tunc potuerit, cum cæteri omnes cum Iudæi, tum Christiani inde pellerentur, & in tantum stomacharetur Roma? Qui si posthac Romam aliquando uenerit, ac uigintiquinq; illic delituerit annis, Vespasiano eius imputaretur martyrium, quod de tam benignissimo erga omnes principe credere nephas est, & nemo est omnium, qui hoc affirmare audeat.

Persuasio quarta.

Pergamus iam eo ordine ostendere, ne ad uigesimum quidẽ annum post Christi passionem, uel in cœlum ascensionem Petrũ Romam uenire potuisse. Quod ex uerbis discipuli, à suspectione apud Galatas sese purgãtis clarissimum est. Dicit enim in ea quam ad Galatas dederat epistola: non à quopiam hominum, sed solo Christi munere, euangelicum mysterium sibi cõtigisse: Et quod dixerat, ne cuiquam uideretur falsum, probat inquiens post miraculosam suam ad fidem Christi conuersionem, non in Hierusalem ad Apostolos se declinasse, sed protinus Arabiã abijsse: tandem

ſe:tandem iterato Damaſcum repetijſſe: & tum tertio loco primum tribus reuolutis annis Hieroſolymam uidendi Petri gratia trāſmigraſſe. Deniq; poſt quindecim dies poſtquam Petrū & Iacobum fratrem domini uidiſſet, dicit ꝙ iterum Hieroſolymā reliquit, ac in partes Syriæ, & Ciliciæ deuenit. Deinde aſſumpto Barnaba & Tito, poſt integros quatuordecim annos, rurſum Hieroſolymam redijt, quo euangelium, quod in gentibus prædicauerat, cum his qui apoſtolorum uidebantur columnæ conferret, & iterum Petrum unà cum Iacobo, & Ioāne illic reperit. Et ſic certū eſt totis illis ſeptemdecim annis Hieroſolymis, & in collimitaneis regionibus Petrum ſeſe continuiſſe, nec unquam Romam receſſiſſe. Additis enim quatuordecim annis, quibus Hieroſolymam reuenerat, ad annos tres quibus proxime poſt conuerſionem ſuam uiſitauerat Hieroſolymam, decem & ſeptem anni proueniunt. Demū poſtquam Petrus aliquādiu citra Paulū moraretur, Antiochiam ueniens in eum incidit, quem ille acerrimé illic obiurgauerat, & eidem in faciem reſtitit, eo ꝙ non recte ambulaſſet ad ueritatem euangelij: & ſimulationi non modo ipſe fuit obnoxius, ſed ad hanc alios quoq; iā tum pertraxerit: Dixi (inquit) Cephæ coram omnibus, ſi tu cum Iudæus ſis gentiliter uiuis, & non Iudaice, quomodo gentes cogis iudaizare? Inter quā reprehenſionem Petri, & priſtinam eorum ab inuicem diſceſſionem aliquid temporis certe interuenerat. Ad hæc, poſt Chriſti aſcenſionem, non mox Paulus Chriſtum agnouit, nimirum qui dū Stephanus ſaxis obrueretur, enecareturq; aſſiſtens, mortem ipſius in deliciis habuerat. Dicitur enim Actorum ſeptimo. Teſtes autem depoſuerunt ueſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcētis, qui uocabatur Saulus. Et ſoluſmet inferius ca. xxij. ad Chriſtum queribundus loquitur: Cum funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, ego aſtabam. & conſentiebam, & cuſtodiebam ueſtimēta interficientium illum. Vide quàm hoc tempus ab aſcenſione Chriſti, ad uſq; obiurgationem Petri Antiochiæ à Paulo factam facile uiginti etiam annos ſuperet, quibus tamen Petrum certum eſt Ro

mæ nondum fieri potuiſſe: quamuis nec poſtea unquam illic fue rit. Verum demus hoc aduerſarijs, quod Petrus anno uigeſimo Romam appuliſſet, iam ad tredecimũ uſq; annum imperij Claudij ille aduẽtus prorogaret. Quod ſi huc trahãtur uigintiquinq; anni, quibus Romanã moderatus eſt eccleſiã, interim Veſpaſiani temporis ei9 mors irrogaretur. Quod omnis omniũ hiſtoricorũ libri ut falſiſſimum auerſantur. Producamus huc Romanorũ imperatorum tempora, quo res fiat euidentior. Lucas euangelij ſui cap. tertio, anno imperij Cæſaris Tiberij quindecimo Chriſtũ dedit uerbũ dei prædicare incœpiſſe, qui tãdem poſt tres annos, & aliquot menſes prædicationis ſuæ mortẽ ſuſtulit, anno eiuſdẽ imperij decimo octauo uel ultra, Tiberio poſt paſſionẽ ipſius annis tribus imperante. poſt hunc Caius Gallicula annis tribus, menſibus decẽ, & octo diebus ĩperans uita functus eſt. Claudius anno quatuordecimo imperij moritur. Nero totidẽ annos in imperio expleſſe dicitur. Otho Syluius infra nonagintaquinq; dies imperium alteri ceſſit. Aulus Vitellius octo menſibus imperauit. poſt hunc Veſpaſianus decennio Romanis ſeſe imperatorẽ præſtitit, ſub quo Chriſtiani pacifice Romæ degebant, nullis ab eo uexati perſecutionibus. Quæ igitur iniqtas in tã benigniſſimũ principẽ hãc reijcere iniuriã, tanquã ille Petri interfector aliquãdo fuerit.

Perſuaſio quinta.

Sub hæc, neq; tũc tẽporis quãdo Paulus Romanis ſcripſerat Petrũ Romæ fuiſſe, hæc ipſa epiſtola ad Romanos porrecta argumẽto eſt, quam quidem ſatis longo tempore ab Apoſtolo nõ fuiſſe deſcriptam cõſtat. In qua ipſe, ut Origenes meminit, omnibus numeris abſolutior fuerat, quàm dũ Corinthijs ſcripſerit. Et iccirco poſt utrũq; ad Corinthios epiſtolã hanc ſcriptã fuiſſe, contendit Origenes. Athanaſius uero, & poſt primã quoq; ad Teſſalonicẽſes, attamẽ alterã ad Corinthios, nõ mox poſt eã quæ prior eſt, exarauit Apoſtolus. Si quidẽ in ea quæ prior eſt, incæſtum quendã Corinthiorũ eccleſiæ ſeniorẽ, qui cũ uxore patris rẽ habuerat, acriter taxat, & ex unitate fideliũ emancipandũ præcipit,

huncꝗ ſpiritui maligno in poteſtatẽ tribuit, modo ſpiritus in diẽ domini Chriſti Ieſu ſaluus fieret. In altera uero, poſtquã ille reſipuit, ac admiſſum digna cõpunctione, atq; pœnitudine defleuit, rurſum unitati, mẽbrorũq; Chriſti cõmunioni reſtitutus eſt. Ac tandẽ poſt miſſas ad Teſſalonicẽſes literas, ubi iã tertio Corinthũ uenerat, per Phebẽ Cencherẽſem fœminã ad Romanos epiſtolam direxit, in cuius calce multos fratrum nominatim ſaluere iubet, & qui pridẽ illius opera in Chriſtum crediderũt, & qui quapiam in eũ dexteritate uſi ſunt. Tũ qui eccleſiæ illius antiſtites, ac ſeniores fuerunt, ueluti Narciſſum, Andronicũ, Iuliã, Priſcillam, & Aquilam. Qui igitur fieri potuit, ſi Paulus Petrũ tunc Romæ fuiſſe crediſſet, ut digna hunc ſalutatione nõ dignaretur? cuius ille obſeruantiſſim⁹ eſſe, & nihil honoris ei non deferre pro ſua canicie, & apoſtolatus honeſtate debuerat. Sed ĩeluctabilis hæc eſt ratio, Petrum Romæ tunc temporis non fuiſſe. Faceſſat ergo uafritia Romana hanc ſibi gloriam ambire, nihil enim æque falſum eſt, atque hæc arbitraria æſtimatio.

Perſuaſio ſexta.

Accedit & iſtud ad corroborãdũ, q' Petrus ad ea tẽpora, quibus Paul⁹ Romanis literas deſtinauerat, Romæ nõ fuiſſet, quia diu⁹ Ambroſius, ſup epiſtolã ad Romanos, in qbuſdã uetuſtis codicibus dicit ſe legiſſe Narciſſum illo tẽpore Romæ presbyterũ fuiſſe, cuius domũ Apoſtol⁹ ſaluere iubet, hic tñ (inquit diu⁹ Ambroſi⁹) officio peregrini fungebat, exhortationib⁹ firmãs credentes. Qd' ſanè nuperus Romanus preſbyter neutiq; faceret, à q̃ nihil tã eſt alienũ, quàm uerbi diuini prædicatio. Et id propter, uelut claud⁹ (ut Plautino utar dicterio) ſutor, domi totos ſedet dies, cupediarũ delitijs uoratrinã explẽs. Niſi forte oſtẽtãdæ põpæ cauſa, ad Lateranenſe palatiũ interdũ prorepat. Porrò ut ad rem ueniam⁹, hic ſcito eſt opus, apud primitiuã eccleſiã nullos fuiſſe, q dicerẽt ſummi Põtifices, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi. Nempe quæ duos ſolũ eccleſiaſticos habuit ordines, Preſbyteros uidelicet, & Diaconos, ut ex ea claret, quam Philippẽſibus

Apoſtolus è Roma dederat epiſtola. Paul⁹, inquit, & Timothe⁹ ſerui Ieſu Chriſti, Omib⁹ ſanctis q ſunt in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cũ Epiſcopis, & Diaconibus, Nã iidem uocabãtur preſbyteri, epiſcopi uel ſeniores, ut ex epiſtolis Paulinis eſt manifeſtiſſimũ. Quin in Actis quoq; Apoſtolorũ, ad Epheſinæ eccleſiæ preſbyteros inquit. Quia uos ſpũſanct⁹ poſuit epiſcopos regere eccleſiã dei. Et Petrus, qui & ipſe preſbyter multarũ eccleſiarũ fuerat, ad preſbyteros diſperſionis Põti, Galatiæ, Cappadotiæ, Aſiæ & Bithyniæ ſcribẽs, ſeniorẽ ſe nominat dicẽs: Seniores ergo qui in uobis ſunt, obſecro cõſenior, & teſtis Chriſti paſſionũ. Ignorauerat credo tũ adhuc ſuperciliosum ſummorũ põtificũ nomẽ, uel abhorruerat planè. Et ut regrediamur ad priora. Preſbyteri dicebãtur, qui eccleſijs ueluti quidã proceres præerãt. Vnde apoſtolus in priori ad Timotheũ epiſtola: Qui bene (inquit) præſunt preſbyteri, duplici honore digni ſunt. Et ad Titũ: Hui⁹ rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & cõſtituas per ciuitates preſbyteros, ſicut ego præſcripſi tibi. Igit̃ hic per Narciſſum preſbyterũ ſeniorẽ, aut Epiſcopũ Romanæ eccleſiæ fuiſſe ĩtelligim⁹, qui nõ modo ei⁹, ſed & aliarũ circũiacẽtiũ eccleſiarũ, & Chriſti fideliũ curã gerebat: cui⁹ etiã familiã, ob ingenuas ei⁹ uirtutes Paulus ſalutare præcepit. Inſup Andronicus, & Iulias, duo è ſeptuaginta duorũ Apoſtolorũ nũero (ut Origenis eſt opinio) Romæ ea tẽpeſtate fuerãt, quos hac prærogatiua honoris, ad Romanos in epiſtola ſalutat apoſtolus: Salutate (ĩquit) Andronicũ, & Iuliã cognatos meos, & cõcaptiuos meos, q ſunt nobiles in Apoſtolis qui & ante me fuerũt in Chriſto Ieſu. Adde, Priſcilla, & Aquila (ut Ambroſij ſuffragat̃ authoritas) nõ ocioſe Romã uenerũt, qui quoniã propẽſiores erãt in deuotione, ideo ad cõfirmationẽ Romanorũ miſſi fuiſſe intelligunt̃, de quib⁹ ad hũc modũ Paulus loquitur: Salutate Priſcillam, & Aquilam, adiutores meos in Chriſto Ieſu, qui pro anima mea ſuas ceruices ſuppoſuerunt. Eapropter quid opus Roma tunc habuerit Petro ueterano, & iam uiribus defecto. non conijcio. Nempe cum habuerit legitimum preſbyterum

sbyterum Narcissum, apostolos Christi doctrina insignes, Andronicum & Iuliam, & cooperatores in euangelio non contemnendos Aquilam & Priscillam. Sed hoc citra omnem controuersiā uerum est, quod Romæ tunc temporis non fuerit: Nam si neminem non salutat eorū Apostolus, uel qui seniores fuerant, uel qui cognati & cogniti, quomodo unum Petrum non salutasset, quocum firmissimā amicitiam & societatem iampridem iniuerat, & eius uidendi desyderio antea Hierusalem petere nō dubitauerat. Et hinc apparet, usq; ad Neroniani imperij tēpora Petrū Romæ non fuisse. Quod si uiginti & quinq; annis illic resederit, à quo tā dem mortē passus est? Hic tussiunt Romani sycophantæ, non secus ac indocti quiq; cantores, qui locum fecerunt prouerbio, hæsitatio cantorum, ut communiter dicitur, tussis est.

Persuasio septima.

Huc producam, & quod Apostolus ad Galatas narrat in epistola: Creditū est (inquit) mihi euāgeliū præpucij, sic & Petro circuncisionis. Qui nāq; operatus est Petro in Apostolatū circūcisionis. Qui nāq; operatus est & mihi inter gentes. Tandē manifestat, quomō pactus fuisset cū Iacobo, Petro & Ioanne, in synodo, quæ Hierusolymis super legaliū obseruatione habita est, ut ipsi in circuncisionē, hic uero inter gentes cū Barnaba prædicatū proficisceretur. Quomō itaq; tam cito Petrus pacti immemor fieri potuit, & alienas partes sibi usurpare, cū Roma toti9 paganismi mater tunc fuerit? Quinimmo, si circuncisionis fuerat Apostol9, quō Romæ tot annis, ad Pauli uidemus illac aduentum, cū Iudæis nihil ei fuerat negotij? Adueniente nanque illac Paulo, ut Lucas in Actis Apostolorū ait, dicunt Iudæi ad eū: De secta hac notum est nobis, quia ubiq; ei cōtradicit. Rogam9 enim te audire quæ sentis. Nos enim neq; literas accepim9 de te, neq; aduenīēs aliquis fratrū nūciauit, aut loquut9 est quid de te malū. Quos tandē copiosa illa, ac uberrima oratione sua alloquut9 est Paul9, à mane usq; ad uesperam sermonem protrahens. E quibus aliqui dictis crediderunt, quidā uero renuerunt credere: Et nunq; antea audita au

ribus hauriētes, adinuicē tumultuabantur, & multam inter se habebant quæstionem. Quid ergo Romæ tanto tēporis interuallo fecerat Petrus, si iudæis ea quæ à Paulo audierāt, noua & inaudita uidebantur: nec aliquem se prius audiuisse dixerūt, qui eius sectæ instituta, & ritus eis declarasset? Et proinde Paulum, ut quæ sentiat diceret, uelut uno ore postulabāt omnes. Videat qui uult, quàm sit tutum Romæ Petrum aliquando fuisse credere.

Persuasio octaua.

Iam ad ea usq; puenimus tēpora, quibus Hierosolymis iudæorū coactus insolētia Paulus, ad Cæsarem appellauit, ac Romā deductus, catenis horrēdis in carcerē coniectus est, illicq; in conducto suo, quod ei carceris fuerat loco, toto biennio permāsit. Nec profecto parua hæc erat mansio, ut Hieronymus in epistola ad Philemonē loquitur, ad quā Iudæorū turbæ quotidie cōfluebāt. Nam suscipiebat oēs, ut in Actis Lucas scribit, qui ingrediebātur ad eū prædicans regnū dei, & docens quæ sunt de domino Iesu Christo cū omni fiducia sine prohibitiōe, allectās ad fidē Christi hoīes, ut uerbis, ita & literis. Multos enim, eo cōcionāte, nō modo plebeos, sed & de regia Neronis, Christi fidē suscepisse, ipsius epistolæ ostendūt: Ad Philippenses enim è cōducto suo scriptitās: Salutāt uos, inquit, omnes sancti, ac quidem maxime, & qui de Cæsaris domo sunt. Quin epistolas quoq; aliquot in uinculis dictauerat pia admonitiōe, & Christiana pietate plenas, ne ecclesiæ Christi pulchre ab eo institutæ, eius absentia in deterius laberētur. Nā quos uiua uoce cōuenire nō poterat, scriptis tantisp admonebāt, ne suæ professionis obliti, à Christo aliquādo exciderēt, præcipue Galatis post pseudoapostolos, retro à Christi fide ac suis rudimētis abeūtibus, epistolā è Roma scribere nō dubitauit, uerbis etiam asperioribus eos cōmonefaciēs, ne uafritia & astu à Christo abduci sese pateretur. Deū obtestans, q̄ quæcūq; illū in mādatis dederat, ea nō ab hoībus, neq; per hoīes nactus unq̄ fuisset, sed sola benignitate Iesu Christi: Nimirū quibus tam firmiter credi oporteat, ut si angelus quoq;, uel ipsemet secūdario ad eos aliquādo uene-

rit, ac diuersum quiddã docere uoluerit, probrosum ac execrabi=
le id fieret: in qua epistola Petri aliquot locis meminit, cuius testi
moniũ in hoc negotio, ut Galatis quod dixerat facilius persuade=
ret, mirũ in modũ illi fuerat necessariũ. Nõ tamen uspiã eius mẽ=
tionem facit, an Romæ ipsum tũc habuerit collegã, uel si eis quæ
scripserat, & ille subscribere uoluerit. Qui certe, si tũ Romæ fuis
set, saltẽ eius nomie eos salutasset, quo facilius tã eminentis Apo
stoli uocabulo permoti resipiscerent, & ab extranea doctrina se=
gregati, ad mentẽ redirẽt quãdoq;. Attñ nihil horũ fecerat Apo
stolus, qđ maximo est testimonio, neq; ea tẽpestate Petrũ Romæ
fuisse. Cũ tñ uigintiquinq; anni, uel scđm quosdã uigintiseptẽ, à
Christi passione, aut ascẽsione præterierint. Cæterum neq; in ea,
quam ad Ephesios Romæ scripserat, epistola ullam eius mentio=
nem facit, cuius tamen hæc semper aliâs fuerat cõsuetudo, ut col
legarum suorum nomine, in Christum credentes salutaret.

Persuasio nona.

Inditio sunt, Petrũ tpe Pauli Romæ nõ fuisse, & literæ quas p
Epaphroditũ ad Philipp. dederat Apostol⁹, in qbus multorũ eos
admonet, & q̃ erga illũ tũc tpis gerebãt, manifestat: maxime aũt
quãtũ illic in euãgelio ꝓfecerit dicẽs, sua occasiõe passim Romæ
euãgeliũ p̃dicari ab oib⁹, eodẽ qdẽ ĩpetu, quãuis diuerso studio.
Quidã em̃ uĩculis & cõstãtia ipsi⁹ aĩati, syncero affectu, & uere
Christiana intẽtiõe, fidẽ Christi Romæ oĩ timore exuto, inuulga=
bãt. qdã uero sola cupiditate nocẽdi Paulo, ad euãgelizãdũ Chri=
stũ trahebãt: putabãt em̃ fore, q̧ Neronis tyrãni, cui nomẽ Christi
fuerat posum, ꝓuocata iracũdia, Paulina gloria in euãgelio faces
seret, ac tyrãn⁹ in eũ, uti ei⁹ ꝓfessionis authorẽ, grauius aĩaduerte
ret. Fit em̃, q̃ maxĩe nobis nocitura sciuerint, hæc ad nostrã pniciẽ
inici palàm euulgãt. Tũ ait Paulus sibi nõ esse curæ, dũ q̊uis mõ
euãgeliũ annũciet, & Christ⁹ orbi innotescat, siũ hoc ad uitã, siue
ad mortẽ illi sit cessurũ. Maluit em̃ cũ euãgelij lucro mori, absq;
ꝓfectu uiuere. Res ꝓfecto miraculo digna, si Petr⁹ tũc Romæ fu
erat, q̃madmodũ multis iã annis inibi agere debuerat, quõ Chri=

sti nomē tā moleste à Paulo Roma audierit, ut subornati i hoc etiā plerīq; hoīes dolosi sub Christi pdicatiōis obtētu, Pauli exitiū q̄re rēt. Nū uero otiosus tot annis illic delituerat, & Christi occultaue rat fidē Petr⁹, timēs ne in eū sæuisset tyrān⁹, utq; facili⁹ eorū insidi as, q aduersabant Christo, subterfugerit? Nā si annuatim euange liū Romæ prædicauerat, ea res nō debuit esse Paulo timori: siqui dē Roma tot iam annis antea Christū patiētissime à Petro audie- rit: Immo quantumcūq; tumultuante Roma, tyrannus ad uindi- ctā irritaretur, in Petrū primit⁹ resultasset hæc iniuria, utpote qui caput eius negocij fuerit. Ecquid igitur formidarat Paulus, ne fa ba hæc in suo, quod dicitur, cuderetur capite nō uideo. Ad hæc, in fine eiusdē epistolæ subdit. Salutant uos omnes sancti, maxime uero qui de Cæsaris aula sunt, maxime prorsus dicere debuit Pe trus, omniū nostrum ueluti quidam antesignanus. En quàm inse curū est dicere, etiā tunc tēporis Petrū Romæ fuisse, dum Paulus captiuus illic teneretur, hac persuasione clarissimum est.

Persuasio decima.

Colossensibus per Tychicū ac Onesimū scribēs Paulus in re- cessu epistolæ addit: Salutat uos Aristarchus cōcaptiuus me⁹, & Marcus cōsobrinus Barnabæ, & Iesus qui dicitur iust⁹, qui sunt ex circūcisione. Ii soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi fu erūt solatio. Salutat uos Epaphras qui uestras est, seru⁹ Iesu Chri sti. Salutat uos Lucas medic⁹ charissim⁹, & Demas. Vide quàm omnes nominatim enumerat, qui tūc ei aderāt, & cooperatores eius erāt in regno dei, hæc est ecclesia Christi. Gregorius enim in quit: Sæpe in sacro eloquio regnū cœlorū præsentis tēporis eccle sia dicitur. Et Christus apud Lucā, regnū dei, inquit, intra nos est. Quas ob res Paulus dicit: Ii soli sunt adiutores mei in regno dei. Quid ergo Petrus, nunquid tanquam ueteranus quidam, ac eme ritus miles in ocium tunc se receperat, ut nō pro sua uirili euange licas adiuuaret partes, cooperatorq; in regno Christi non fieret? quod de Petro sentire horret anim⁹: proinde nō te habuit tūc Ro ma Petre. Nam si fuisses Romæ & Paulū eundem Christū præ-

dicantem

dicantem non iuueris, eius iā factionis fuisses Apostol9, quæ non Christū ædificaret, sed destrueret, ac demoliretur. Omne em̄ regnū, Christo dicēte, in se diuisum desolabit̃, ac dom9 supra domū corruet.

Persuasio Vndecima.

Onesimus, quē Phrygem genere quidā fuisse putāt, Philemonis Colossei seruus, cōpilatis rebus quibusdā ipsius Romam fugitiuus uenerat, illicq; Paulo de Christo concionāte audito, Christi nominis factus est candidatus, ac baptismate in Christicolarum consortium ascitus. Porrò ne quid labis pristinæ scelestæ uitæ in eo remanserit, conscientiā Apostolo aperuit, & iniuriā, quam domino suo intulit, rebus quibusdā illius surreptis cōfessus est, quē Paulus, quia nimium adamarat, non sibi temperare potuit, quin protinus benigno, ac scito epistolio eum Philemoni recōciliasset, hanc sibi iniuriam in Philemonē bene meritus donari postulans. Et si quid dāni re pecuniaria, aut alia quæuis, Onesimi profugio acceperit, pro eo se uadē ponens, omniaq; se depensurum eius loco promittens. Et in epistolij principio Philemonē Appiam uxorem ipsius, & Archippum Colossensis Ecclesiæ episcopum salutans, quo id facilius pro quo interpellauerat, ut sensit Chrysostomus, impetrasset, Timothei nomen adiungit dicens. Paulus seruus Christi Iesu, & Timotheus frater Philemoni &c̄. Cur hic Petri nomen in salutatione Paul9 supprimit, si Timothei apposuit, qui facili9 tam magni euangelici præconis authoritate motus offensam forte Onesimo cōdonasset? Proh pudet me tot seculorū, quibus Paulinæ literæ tineis corrosæ, situ ac pædore fœdatæ, intra angulos delituerant, passimq; ab omnibus negligebātur, quarum lectio tot erroribus, ne in ecclesia subnascerentur, uel sola occurrere potuerit. Quid enim tam manifeste ostendere potuit Petrum Romæ nō fuisse, quàm hæc ad Philemonem epistola à Roma per Onesimum transmissa? Sed nunquid forte Philemonem, & presbyterum Colossensem Archippum, nomine Petri saluere iubet Apostolus, ad finem epistolæ properem9: Salutat te Epaphras (inquit) concaptiuus meus, Marcus, Aristarchus, Demas

& Lucas adiutores mei. O infelicem Petrum, si tum Romæ fuerat, & Paulum in hoc honestissimo destituit negotio.

Persuasio duodecima.

Peracto iam dicto biennio, multisq́ Romæ ad fidẽ Christi cõuersis, ac epistolis hinc inde ꝑ ecclesias trãsmissis, tãdẽ Paulũ in libertatẽ asseruit Nero, è cõpedibusq́ dimittere fecit, qđ ipsemet ad Timotheũ testat̃ Paulꝰ dicens: liberatus sum de ore leonis. Captiuitas etenim hæc intra hoc quinquenniũ fuerat, de quo Traianũ impatorem Sex. Aureliꝰ dicere solitũ memorat, procul distãt cũcti principes à Neronis quinquennio: adeo enim comis, benignꝰ, affabilis & modestꝰ quinq́ primis sui imperij annis Nero fuerat, ut de eo Tranquillus scribens, à pietate hunc imperij exordia fecisse dixerit, Et tantũ aberat, ut infra hoc quinquẽniũ Nero morti deuouerat quempiã, ꝙ moleste & indignãter eis, ꝗ mortis sententiã in aliquem pronũciauerint, pro consuetudine subscribere etiam fuerat solitꝰ. Nam semel admonitꝰ, ut in supplicio cuiusdã capite damnati ex more subscriberet, quàm uellem (inquit) nescire literas. Hic igit̃ pro sua erga omnes beniuolentia Paulũ tũc tẽporis dimisit liberũ. Reliquis aũt nouem impij sui annis, in omnẽ luxũ, turpitudinem, truculẽtiam adeo se effudit, ut impietate omnes facile, scelestissimos etiam hoĩes superasset. Quamuis Iosephꝰ libro antiquitatũ uigesimo, capite sexto, nimis incertam de Nerone esse historiam tradat: dicit namq́, Multi de Nerone historiam cõscripserunt, quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem. Alij uero propter odiũ & eius inimicitias, sic impudenter mẽdacijs inuoluti sunt, ut aperta reprehensione sint digni. Ideo sæuiẽte iã Nerone, ac tyrãno nõ imperatore existẽte, post decenniũ iterũ Paulꝰ in uincula relapsus est, & peius quàm unq́ antea ab eo habitꝰ. Vñ epistolã illã, quæ ad Timotheũ habet̃ altera scribẽs, prioris captiuitatis meminit his ferm è uerbis: In prima mea defensione nemo mi astitit, sed omnes me dereliquerũt, nõ illis imputet̃: dominꝰ autẽ mihi astitit, & cõfortauit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus

ſum ex ore leonis. Vbi tunc Petrus fuiſſe cenſendus eſt? Romæ reuera nõ fuit: alioqui Paulo cauſam pro capite apud Neronis tribunalia peroranti, & ſeſe defendenti eum non adfuiſſe, iniquum prorſus fuiſſet. Quem ſi ex induſtria quoq; dereliquerit, nulla excuſatione deinceps dignus haberetur: Ego tamen millies tolerabilius iudico, Petrum nunq; Romæ fuiſſe credere, quàm hanc calumniam, q Paulũ deſtituiſſet, in tam ſublimẽ Apoſtolũ reijcere.

Perſuaſio tredecima.

Notũ eſt Lucam Euangeliſtam, & Apoſtolicarũ actionũ hiſtoriographum, indiuulſum totius peregrinationis Paulinæ fuiſſe ſocium, quem ille filij ſemper dilexit loco, honorificamq; eius mentionem pleriſq; facit in locis dicens, illius maximã laudem in euãgelio fuiſſe. Nam cũ omnes etiã à Paulo defecerint, hic ſolus nũquã ei non adhærebat, non minis, non uinculis, non ſexcentis perſecutionibus perterritus: Cuius hiſtoria ad hæc uſq; tpa; quibus Paulus uinctus è Hieroſolymis Romã perductus, ibiq; in cõducto à milite cuſtoditus eſt, peruenit. Veluti eius rei capite ultimo copioſe meminit: quomodo uidelicet Paulus Romam perduct9 fuerit, quomodo fratres, qui eo tempore Romæ fuerant, ad Appij forum ei obuiam uenerint, quomodo trium dierũ ſpacio euoluto, Iudæos ad ſe accitos habuerit, quomodo colloquutus cũ eis fuerit, quomodo eos cõfutauerit, & ſingula ordinatim proſequitur. Nullã tamen alicubi mentionẽ de Petro facit, an uel alloquio Paulũ aliquando dignatus fuiſſet toto hoc biennio, uel quid rerũ Petrus Romæ fecerit interĩ, dũ Paulus uerbũ dei ardẽtiſſime illic tũ deprædicaſſet. Et tñ tunc tpis hanc hiſtoriã fuiſſe ſcriptã credit, quando Paulo Romæ in catenis degenti ille intrepide miniſtrauerat, qui uſq; adeo Pauli ſtudioſus fuerat, ut quicquid hactenus de eo cõperat, cũcta in ſuã hiſtoriã diligẽtiſſime cõgeſſerit, etiam Hieronymo de uiris illuſtrib9 atteſtãte: Lucæ inquit hiſtoria uſq; ad biennium Romæ commoranti Paulo peruenit, id eſt uſq; ad quartũ Neronis annũ. Ex quo intelligimus in eadẽ urbe librũ eſſe compoſitum: Igitur uiſionem Pauli & Teclæ, & totam baptizati

Leonis fabulam, inter Apocryphas scripturas cōputamus. Quale enim est, ut indiuiduus comes Apostoli inter cæteras eius res hoc solum ignorauerit? hactenus Hieronymus. At quid hoc? nōne non solū Apocryphū, sed plus, quàm falsissimū erit, Petrū Romā secundo Claudij anno uenisse, ibiq; uiginti quinq; annis episcopatum tenuisse? Cui9 Lucas in tā præstātissima diligētissimaq; historia nullā mentionē facit, qui dubio procul, si tunc Romæ fuisset, nō hoc toto biennio ociosus complicatis, ut dicitur, manib9 illic sedisset, uel saltē non sic delituisset, quin à Paulo uel Luca conspici, inueniriq; interdum potuerit.

Persuasio Quatuordecima

Circiter uigesimūseptimū post ascensionē Christi ad patrē, ac Neroniani imperij quartū aut quintū annū, Petrū Romæ nondū fuisse, id iā tā manifestū, quàm quod manifestissimū est. Sed quia neq; ultimo Neronis anno, hoc est post passionē Christi, & ei9 ad parētis dexterā ascēsionē tricesimoseptimo illic uenire potuerit, hoc deducit. Qm̄ Paulus è manib9 Neronis elapsus in Hispaniā, ut Lyra & alij quidam uolunt, & partes occidētis iter adornauerat. Eius enim intētionis Apostolū fuisse, etiā cū Romanis literas scripserat certū est. Peractis aūt ibi decē annis, rursum ad Neronis man9 deuenit, & mortē accelerare uidēs, scripto Timotheū cōmonefacit, ut assumpto secū Marco Romā sese recipiat, eo q̄ præter Lucā, nullus iā ei residuus fuerit collega: Sed quō tuis dictis, mi Paule, fidē habere potero, cū tota hæc Romana colluuies, à secundo Claudij anno usq; ad finē imperij Neroniani, Petrū perpetuo Romæ durasse exerta uoce proclamet? Qui ergo fieri potuit ut sol9 cū Luca Romæ fueris? O doctor gentiū facile id tuæ credo ueracitati, Petrū Romæ nunq̄ te uidisse, & alijs recedētibus, solum cum Luca remansisse. Nihil me mouent uerba sacræ scripturæ tyrānorum, qui Christum, ac tua dicta adulterare, fœdissimeq; prostituere in delicijs habent. Cæterum eadem epistola scribit: Det misericordiam domin9 Onesiphori domui, quia sæpe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit, sed cum Romā uenisset,

nisset, solicite me quæsiuit, & inuenit, det illis dn̄s inuenire miseri cordiā à deo in illa die. Nō obscurum est ex his uerbis, quātæ gra titudinis erga eos fuerit Apostolus, qui officium aliquod in eum contulerint, ut nō possit hic satis gratulari, ac suum gaudium uer bis exprimere, quod ei conciliauerat Onesiphorus suo aduentu, qui peregre ueniens, non tamen conquieuit, donec hunc inuenis set. Potuit certe Onesiphorus hic à Petro, si tūc fuerat Romæ, cer tior effici, quo locorum Paulus Romæ sese continuerit, & libera tus fuisset multum anxia illa solicitudine, qua Paulum hinc inde p̄ Romam discurrendo inuestigauerat. Mirum, si Paulus neminem præterit, à quo aliquod persentiscerit beneficium, q̄ Petrum Ro manum, ut aiunt, incolam, suum nunquam scribit aduisitasse car cerem, quem tamen amantissimum sui semper habuerat fratrem: nempe à quo in Catholica illa sua Paulus charissimus nominatur frater. Quamobrem uerissimum est ad ultimum usq; Neronis an num Petrum Romæ non fuisse, cum nec, saluere iubens Timo theum, fratrum qui Romæ tunc aderant nomine, Petrum adme moret. Salutant te Eubolus & Pudens & Linus & Claudia, & fratres omnes. Non uideo, Cur ex industria supprimere Petri no men uoluisset, cuius alioqui semper fuerat obseruātissimus, Quo modo iccirco uiginti & quinq; annis Romæ egit? quomō à Ne rone passus est, cū nec sub eius impio uenire quoq; illac potuerit.

Persuasio quindecima

Præter epistolas iam dictas, Pauli è Roma missas, sunt quædā aliæ familiariores responsiuæ epistolæ ipsius ad Senecam, Nero nis imperatoris præceptorem scriptæ, quas ego nonnullis argu mentis, tunc fuisse scriptas arbitror, cū Paulus secundo iam Nero ni præsentaretur. Primū, quia iam Nero Cæsar furibūdus, atrox, petulcus, adulter, & omni propè uiciorum contagio fuerat pol lut⁹, quod de priori ei⁹ quinquēnio nullus credere potest. Secun do, quia id tempori Paulinæ quædam epistolæ, quas ubi in priori captiuitate Romæ teneretur, ad quasdam ecclesiarum direxerat, ad manus Senecæ iam tunc deuenerant, ex quibus ille nonnihil

profecit, quod priori biennio, quo Romæ tenebatur Paulus, fieri non potuit. Tercio, q Seneca in una epistolarũ ad Paulũ descriptarum, Romani incendij à Nerone facti meminit, quod ad finẽ declinãte Neronis imperio factum est, cum Orosius nõ ita multo post, Petrum, & Paulum communi mendacio deceptus, à Nerone martyrium passos scribat. Et sequenti mox autumno, pestilentiam Romæ obortam adeo magnam, ut uno autumno ad triginta millia hominum uita decesserint, quam pestilentiã Neronis imperio decrescẽte factã, Suetonius in uita ipsius designat. Illis itaq; ambob9 Romæ degentib9, Paulo in carcere, Seneca in regia Neronis, cum alter de altero magna sibi polliceretur, & neuter neutrum alloqui potuisset: uel quod inde utriq; immineret periculũ (quandoquidem lege cautum fuerat, ne quispiam Christianum, aut Iudæum alloqueretur) uel quod Senecæ non fuerat integrũ Paulinũ carcerem aduisitare, ne quid exinde tyrannum offenderet, aut ipse quoq; conijceretur in carcerẽ. Quapropter epistolijs hanc colloquendi sarciebant penuriam, & quidem mutuũ amorem utrinq; præ se ferẽtibus, neuter tũ Petri alicubi meminit, qui uigintiquinq; annis iam tum Romæ agere debuerat, nondum tamẽ fuerat Senecæ doctissimo, in Christianosq; benignissimo homini cognitus, cui proculdubio nonnihil gratificatus fuisset, si qđ Paulus ob carceris impedimentum nõ poterat, ipse eius desyderio satisfecisset, & de Christo secum cõfabulatus, in numerũ Christi fideliũ asseruisset. Quod Paulus etiam facere debuit, ut ablata sibi Senecam alloquẽdi copia, eũ ad Petrum nulli Apostolorũ postponendũ relegaret, qui nihilo deterius fidei Christianæ primordia ei tradiderit. Sed quis, ni forte exoculatus non uideat omnia hic repugnare pestiferæ huic opinioni, q Petrus Romã unq; uenerit, à Nerone passurus, cum tot rationibus conuincatur, ad ultimum usq; Neronis imperij annum, Petrum Romam nunq; uenisse, tãtum abest, ut martyrium ab eo passus fuerit. Nam legitur & in ea, quæ tertia est Senecæ ad Paulum epistola, quod eius plurimũ rei causa Nero Apostolo fuerat indignatus, quod à ritu, &

secta pristina Iudæorum, qui pharisæus olim fuerat, non solum ip se recesserit, sed & alijs hoc suaserit faciundum. Quod planè Petrus prior Paulo Romæ facere debuerat, si tot annis ante aduentum in urbem ipsius illic resederit.

Persuasio sedecima.

Neminem adeo hebetem, ac stupidū puto, quin intelligat Petrum nō modo Romæ passum nō fuisse, sed ne eū fuisse illic quidem. Et ne quis moueatur inuerecunda illa Romanæ Curiæ uoce, tot testimonia proferētis, perpendat secum, quàm item de passione Petri, & Pauli alterutrum conueniant authores. Ambrosius sermone illo sexagesimoseptimo, de Petri & Pauli martyrio differens dicit. Vna die, uno in loco, unius tyranni tolerauere sententiā, & hæc cum multis alijs communis est ei opinio, immo totius Romanæ ecclesiæ, in eorum solennitate decantantis. Glorio si principes terræ, quomodo in uita sua dilexerūt se, ita & in morte nō sunt separati. Falsa uero esse hæc, passiones utriusq;, sub nomine discipulorum Pauli confictæ produnt, dum neq; cum istis, neq; secum conueniāt. Quod enim hic dicitur una die eos passos fuisse, id Linus apertissime negat, & hoc uaria quidem ratione, quas ego ob prolixitatem huc non adduco, uerum lectorem ad passiones illas per commentitium Linum descriptas, & à Iacobo Stapulēse latinitate donatas remitto. Dionysius uero, nō ille Pauli discipulus, sed nescio quis mendacissimus nebulo, priori opinioni subscribit. Sed nunquid & uno in loco passos concorditer omnes scribunt? hic uide mēdaciorum portenta. Quidam enim hoc fatentur ingenue, cantante etiam Romana ecclesia, ne in morte eos fuisse separatos, sed sicuti una die, ita in uno loco morti fuisse traditos. At Linus Petrum in loco, qui Naumachia appellabatur, cruci præpostere affixum scribit, In quo autem Paulus ceruicem amiserit, non meminit. Sed hoc uno satis testatur noluisse se dicere, uno in loco passos, cū alios apparitores, & carnifices, alios mortis spectatores eorū utriq; assignet. Porrò Dionysius ille, apertis uerbis ab eorum diuariat sententia: nam, in

quit, cum ad mortem ducerentur, & ab inuicem separarentur Petro dixisse Paulũ: Pax tecũ, fundamentũ ecclesiarum, & pastor ouium, & agnorũ Christi. Deide ꝙ Neronis edicto ambo ad exitium peruenerint, ne hic quidẽ consentiunt: Nam cũ oẽs eius rei Neronẽ pronũciẽt authorẽ, solus tamẽ Linus, Agrippam Petrũ interimere impasse testat̃. Scribit nanq;, ꝙ Petro Romæ degente multæ sexus fœminei monitu Petri, illecebris luxuriæ abrenũtiauerunt, inter quas Agrippæ concubinæ quatuor fuere, quarũ cõtinẽtia indignationis materiam Agrippæ præbuerat, ita ut Petrũ cruce interimere iusserit, hac de re (quãuis tota Roma tumultuaret̃) imperatore tamen nihil sciente. Et multa sunt figmenta, quibus illi mutuo diffident, dũ nihil certi super ea re pronunciare nouerunt: quæ ibi ergo fides, ubi nulla est concordia? Nã uel hoc solum dissidiũ mẽdaciñ eoꝝ prodit. Nec dũ unũ uidimus arbitrũ, qui hanc intolerabilem inter eos litem dirimere aliquando ausus fuisset. Historiæ enim, quã de Nerone quidam nobis reliquerũt, insecurũ est credere, ut iam Iosephi adscripsimus uerba. Imò res profecto miranda, ꝙ Iosephus ipse, qui à Vespasiano, expugnata Hierosolyma, Romam perductus est, ibidẽq; agẽs Domitiani ferè superauit tẽpora. Et historiam Iudaici belli in urbe cõscribens, Vespasiano, eiusq; filio Tito nominatim dicauit, in eaq; à Nerõe intereptoꝝ, ut etiam aliâs in Antiquitatibus meminit, nec ullam mentionẽ de Petro ac Paulo facit, qui tamen erga Christianos fauentissimus fuerat, & arrepta occasione, non sine honoris procemio eoꝝ solebat meminisse: Velut Ioannis Baptistæ in Macherõta castello obtruncati, libro Antiquitatum duodeuigesimo. Et Iacobi apostoli, fratris Christi Iesu, ac Hierosolymitanoꝝ presbyteri, libro uigesimo. Id propter crediderim ego uitæ exitum, Hierosolymis unà cũ Iacobo, & quibusdã alijs Petrũ accepisse: siquidẽ Iosephus, & alios nõnullos tunc tpis cũ Iacobo, ab Anano Iudæorum põtifice interfectos scribit. Nã & ipsa reclamat ratio, Petrũ una die interitũ cũ Paulo habuisse, qui à Christo uocatus, uxorẽ & liberos, imò socrũ, quã Christus à febre uexatã pristinæ sanitati reddidit,

ti reddidit,habuisse legit: & olim Apostolorũ habebat annosissimus,utpote cui⁹ caniciẽ Paulus (ut Athanasio placet) reueritus, post tres cõuersiõis suæ annos,eius uidendi gratia Hierusalẽ accessit,cũ tñ ipse adulescens adhuc fuerit,ut actorꝝ habet septimo. Attñ in euangelica functione,tã diu uersatus est,ut ad discipulos unice sibi dilectos scribens, ætate se iã cõfectũ aliquoties fateret. Quis se cõmittat labyrintho huic ĩextricabili,quẽ uobis tortuosissimis suis opinionibus, uelut muscipulas quasdã adornãt scriptores? nec quippiã tã certi alicubi occurrit,quo ceu filo quodã ducti ad exitũ earꝝ perueniamus.

Persuasio decimaseptima.

Ostenso ꝙ Petrus Romæ mortẽ non receperit, restat dicere, ubi locorũ pro Christi nomine passus sit. Et ante, quàm id probẽ, id testor prius, nullũ testimoniũ diuina ex literatura huc trahi posse, quo quis Paulum ĩdubie Romæ passum fuisse à Nerone ostẽdat. Nã dum postremo iã Neroni oblatus fuerat, & ad Timothẽum scribens, hæc interposuit uerba. Ego iã delibor, & tempus resolutionis meæ instat. In eis Paulus decrepitã, & nõ martyrium suum intellexit, quẽ interea dum hæc scripserat, ualde senio detritum, & decrepitum planè fuisse, si non alio testimonio, certe uel hoc solo cõstat. Quoniã ante decẽ annos Philemoni suo scribẽs, senem se nominauit: Cũ talis sim inquiens, ut Paulus senex. Quãtum uero putas intra hoc decennium cõtinuis laboribus, omniũ ecclesiarũ solicitudine corpusculum Pauli exhaustum est, & maceratũ? ut indicare Timotheo suo charissimo cogeretur, quo Romam accelleraret, suoq; aduentu mortem ipsius præuerteret, qua ipse breui fuerat resoluendus. Nã quod spiritusancto illustratus, liberationem sui è carcere præuiderit, uerba ipsius indicant: significans enim quomõ in priori ante Neronis tribunal statione, causam suã solitarius, & omni patrono destitutus perorauerit, à Neroneq; ereptus fuerit, sub hæc ita loquitur: liberatus sum de ore leonis, & liberabit me dominus ab omni opere malo, & saluum faciet in regnum suum cœleste, hoc est ad ministeriũ corporis sui

myſtici, eccleſiæ ſanctæ, quēadmodum per regnum cœleſte, Gregorij authoritate, eccleſiā in ſacris ſcripturis ſæpiuſcule nominari diximus. Sicut em̄ ſua ſpes nō illum fefellit, ubi in priore captiuitate cōſtitutus, Philemoni ſcripſerat, para mihi hoſpitium: nā ſpero per orationes ueſtras donari me uobis: ita neq; hic eum decepit. Sunt em̄ pleraq; alia teſtimonio, eum à Nerone liberatū etiā ſecūdario fuiſſe, ueluti epiſtola illa Senecæ, quæ Apoſtolo in carcere degenti miſerat ipſe. Ex quibus procliue eſt creditu, Neronis uiolentiā Paulū euaſiſſe. Verum ne hic longius iuſto immoremur, iā Petrū & Paulū Hieroſolymis paſſum, teſtimonijs irrefragabilib⁹ cōfirmabimus. Primitus ſolius Chriſti uerbis, ad ſcribas & phariſæos, imò ipſam Hieroſolymā apud Matthæū, & Lucā loquentis: uæ uobis ſcribæ, & phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta, & dicitis: ſi fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, nō eſſemus filij eorū in ſanguine prophetarū. Itaq; teſtimonio eſtis uobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum qui prophetas occiderunt, Et uos implete menſurā patrū ueſtrorum. Ideo dico uobis: Ecce ego mitto ad uos prophetas, & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis ueſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatē, ut ueniat ſuper uos &c. Tandē dicit Hieruſalē Hieruſalē, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt &c. Hæc loquutū Chriſtū nō de prophetis legis ueteris, ſed de apoſtolis exponit Ioannes Chryſoſtomus, homilia in Matthæum ſeptuageſimaquinta, ac ita dicit: Significat ijs uerbis Chriſtus apoſtolos, & eos qui cum apoſtolis, & poſt apoſtolos fuerūt, ex quibus multi etiam prophetabant. Quod diuus Hieronymus literarum ſydus, clarius erga hæc uerba Chriſti immoratus interpretatur, dicitq;: Simul hic obſerua, iuxta Apoſtolum ſcribentē, uaria eſſe dona diſcipulorum Chriſti, alios prophetas qui uentura prædicent, alios ſapientes, qui nouerunt, quando debeant proferre ſermonem, alios ſcribas in lege doctiſſimos, ex quibus lapidatus eſt Stephanus, Paulus occiſus, crucifixus Petrus, flagel-

lati, in actibus apostolorum, apostoli, & persequuti eos sunt de ciuitate in ciuitatem, expellentes de Iudæa, ut ad gentium populum transmigrarent. His uerbis Hieronymus clarissime, ut Stephanum, ita & Paulum, & Petrum Hierosolymis passos declarat. Et ne cuius testimonium desyderetur, Nicolai Lyræ horũ Christi uerborum interpretationem subnectamus: Ex eis occidetis, exponit Lyra, sicut Iacobum fratrem Ioannis, Actuum xij. & Stephanũ Actuũ septimo, & multos alios. Et crucifigetis, ut Petrum, & Andreã fratrem eius, & multos alios flagellabitis, sicut Paulum & Sylã, ut Actuũ sedecimo, & secundo. ad Corinthios xi. traditur. Quis cõtra hæc firmissima testimonia uel hiscere deinceps poterit? quis reclamare? quis non mõ Hieronymũ, Chrysostomum, Nicolaum Lyranũ, sed & Christũ mendacij arguere poterit? Cũ ipsemet apud Lucã eadem repetẽs uerba, de Petro, Andrea, & alijs quibusdã apostolis, ea sese loquutũ designat, inquiens: Dico autẽ uobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc nõ habẽt amplius quid faciant: ostendam autẽ uobis, quẽ timeatis: timete eũ, qui postquã occiderit, habet potestatẽ mittere in gehennã. Præterea dicit Christus, Hierosolymis, & nõ Romæ, à scribis & pharisæis, & non ab imperatoribus Romanis occidẽdos suos apostolos: quãuis non negem quosdam & extra Hierusalem fuisse interemptos.

Persuasio duodeuigesina.

Videre mihi uideor satis prolixe eorum me subneruasse õpinionem, qui Petrum ut Romanum episcopum celebrant, & hoc nomine Romanis Pontificibus nihil non tribuunt, dum in summi apostolorun principis (ut aiunt ipsi) locum suffecti sint, hãcq; desultoriam potestatẽ, ceu per manus sibi tradant. At uero si quis roget, quomodo hæc falsissima persuasio in ecclesiam obrepserit, dicam compendio. Si alia quoq; non minus nociua, quorum recẽs est adhuc memoria, negligentia temporũ rata habentur, ut nihilominus pro articulis fidei reponantur: quanquã & historicorum de his taceãt libri, & Christi dogmata uelut ex diametro

cũ eis decertẽt, ſolo tñ eccleſiæ prætextu, nõ min⁹ quàm quæuis alia, ſine quib⁹ hoĩbus ſalus nõ contingit, credi præcipiuntur, quibus ſi quiſpiam bono fretus teſtimonio occurrere uoluerit, æque hæreticus habetur, quàm qui in legem Chriſti fuerit impius. Quid ergo de tã remotis ac perturbatiſſimis temporibus, Romanæ Curiæ palpones, circa Petri Romã aduẽtum, paſſionem, & põtificatum cõſingere nõ poterãt? Putas'ue eccleſiã, quã egenus cõſtituit Chriſtus, quã omniũ facile pauperrimi auxere apoſtoli, opibus ditari oportere, unum in ea cæteris omnibus dominari, imò eccleſiã non aliud, quàm tyrannidem fieri debere? Ecqs hoc dixerit? At uero hodie ſolenne id habetur, hoc glorioſum putatur, ut unius arbitrio omnia fiant, circa unum ſumma, & caput reip. Chriſtianæ cõſiſtat, unius iuſſu, aut iniuſſu ſingula gerãt, ex unius nutu cuncta pendeãt. Quod ſi quis minus reuerenter hos eccleſiæ proceres inceſſerit, ſi corripuerit, ſi annuere noluerit, cõtinuo fremunt claſſica, undelibet plebs Chriſtiana cõclamatur ad arma capeſſenda, ad omnes Chriſtianos principes id aiunt pertinere, ne expolietur Chriſtus, néue iacturã patiatur eccleſia, dũ aliquot annui cenſus denarij eis decreuerint, omnia ſurſum ac deorſum uerſare nõ uerentur, ac tot Chriſtianorum fœdã dilacerationem, & ſtupendã perniciem, interim ne pili quidem faciũt. Adeo tyrannis hæc Romanæ Curiæ iſtac pernicioſa opinione inualuit, dum primatum mediante Petro ſupra omnes alias eccleſias ſeſe accepiſſe iactitat, & Romanus Põtifex uniuerſalis eccleſiæ catholicæ epiſcopus cẽſetur, repugnantibus omnibus omnium fermè libris, uoce ipſius met Chriſti, & ritu, ac exemplo primitiuæ eccleſiæ: Cumq; recens adhuc ſit memoria, quãdo hæc tyrannis exordiũ ſumpſerit. Nonne tñ inueniunt pleriq;, qui id perpetuo fuiſſe ſcribant, id probent, pro eoq; ad aras uſq; (quod ſolet dici) digladiẽtur? quibus nõ aliter, quã ſolius Chriſti uerbis paſſim uulgus credit. Præterea, Syluestrum à Cõſtantino Imperatore honeſtis muneribus donatũ, in ſedeq; imperatoria repoſitũ, quis hoc hodie è populo non credit? reſiſtentibus omnibus hiſtoriographis, eorumq;

eorumq; cõmentitias bullarum nugas fortissimis rationibus, doctissimisq; uiris reprobantibus. Quantũ tamen ueritatem promoueant, apud hanc futilem plebeculam pseudosacerdotum præstigijs delusam, in propatulo est omnibus, cum non minus reuerenter in has opiniones, quàm in Christi uerba iurent ipsi. Non difficile est exinde diuinare, quantũ illis procliue fuerit, quæ hodie de Petro feruntur, confingere, cũ eorũ temporũ nullam certã habeamus historiã, præter cõmentitias illas aliquot de Petro, & Paulo passiones, quæ adeo sibi nõ constant, ut omnib9 etiam tacẽtibus, ipsæ se satis confutent, præsertim quæ Græcorum linguagio conscriptæ sunt. Quod uel solũ argumento esse possit, eas falsissimas esse, cum hæc natio ab omnib9 passim scriptoribus in historia mẽdacij accusetur, Iuuenale dicente, Quicquid audet Græcia mendax in historia. Et alibi non sine ioco mendacem græculum nominat. Et breuiter nemo miretur hoc apertissimũ mendaciũ suos patronos habere, cum nõ desint etiã, qui Tusciam patrimoniũ Petri appellent, quã uoce nunq; delirius dici, aut cogitari aliquid potuit. Et Plinius haud ignobilis author, nullum tam impudens mẽdacium inueniri dicit, quod teste careret.

Altera libelli particula.

Proloquium.

Solet interdum fieri lector mi, ut dum uegeto semine agrum conspergimus, ni simul nociua quæq; radicitus extrahamus, urẽda filix subnascens, semẽtis pariat iacturam. Quod dum hic timemus, ne quidam cauilli animum tuum torquentes, nostris ijs persuasionibus minus te credere permittant, alteram libelli particulã addidimus, In qua cum septem quibusdam Romanensium cauillis, manus cõferamus, de eis dignis rationib9 (si sors fauerit) prædã ablaturi. Proinde interim Romanũ quenpiã, obesis faucib9, ac uẽtre prominulo, imaginẽ sycophãtã, q sic more suo nobis instet.

Primus cauillus.

Quod in persuasione dictum est quarta, improbi9 dictum est

quàm ut credi debeat. Paulus enim dum binam suam uersus Hierosolymam peregrinationē, in ea quæ ad Galatas est epistola cōmemorat, in quatuordecim annis post cōuersionem suam, utrāq; fuisse factā intellexisse uolunt, & non in septem & decem annis, ut tua fert opinio, idq; Nicolai Lyræ testimonio cōfirmatur. Triennium enim, quo ante Paulus Hierosolymam uenerat, in subsequentibus quatuordecim annis, quibus secundario illac cum Tito & Barnaba prexerat, absorbet, ita Nicolao uerba Pauli exponente: Deinde post quatuordecim annos, uidelicet à conuersione sua, assumpto Tito & Barnaba &c. Et sic Petrus quatuordecim illis annis præterlabentibus Romam diuertere poterat.

Responsio.

Bella Lyræ, nisi à tot bonis authorib9, quib9 ne matellā dignus erat ipse porrigere, dissentiret, crederet expositio: sed quia nō ausim dicere, an ullum habeat qui in hoc sibi cōsentiat, rationabilius tot celeberrimi sequendi sunt interpretes, quàm hic unus, & quidem ignobilior, qui isthoc spero aucupabat sibi gloriā, si stulte ab alijs dissentiret omnibus. Et quia cōtra inermē, & imbellē frequētia militū nō solet desyderari, quē unus probatæ fortitudinis uir uel euiscerare possit, unicū Hieronymū tot Lyranis anteponēdū contra hunc producā, qui epistolā ad Galatas exponens, hos septemdecim annos nō semel repetit. In pricipio fidei (inquit) in trāsitu Paulus apostolos uidet, post annos (ut ipse ait) decē & septem plene cū eis loquit, & se humiliat, & ne forte in uacuum aut curreret, aut cucurisset, inquirit. Et inferius: Cōtulit Euāgelium cum apostolis, nō q; Paulus timuerit, ne per decē & septē annos falsum in gētibus euāgeliū prædicasset, sed ut ostēderet præcessorib9 suis non se in uacuum currere, aut cucurisse, sicut putauerūt ignorantes. Hæc Hieronymi uerba, quibus manifeste quantū Lyra deliret, ostenditur.

Secundus Cauillus.

Quid ni creditur Petro apostolorum primati, qui è Roma epistolā, quā Catholicā dicūt, scribens, se Romæ fuisse proprijs ex-

primit uerbis: Salutat uos inqt ecclesia, quæ est in Babylone col lecta. Quātum piaculū dissentire à Hieronymo, & Lyrano, quorum neuter Romam per hāc Babylonem nō interpretatur, Hieronymus in libro uirorum illustrium, Lyranus autem hæc uerba Petri explanans: dicit enim uterq; Romam figuraliter nomine Babylonis designari.

Responsio.

Duplicē esse Babylonē à Cosmographis didicim⁹, Vnā in Assyria, quā Babylo sapiētissimus Medi filius cōdidit, uel (si Herodoto credimus) Semiramis. Alterā quæ Aegyptiaca dicit, non procul ab Aegypto distās, de qua meminerūt Stephanus, Strabo, & Ptolomæus: Et recētiorū Ludouicus Cælius in Antiquitatibus, & Raphaël Volaterranus in sua Geographia, & quidam alij. Strabo tamē plus in Arabia, quàm prouincijs Aegypti hāc esse sitam ostēdit, unde Arabum lingua, Chayrum illam uocant, quæ uox nō aliud eis designat, quàm si Babylonē nostrates dixerint. Et sic persuasissimum est Petrum ex hac Babylone, uel, si quē Arabum oblectat dictio, Chayro epistolam suam scripsisse, qui in Iudæa, & contermineis undiq; circum & circa regionibus Christi nomen diuulgabat. Iudæa autem ut Hieronymus uult, confinem sibi habet utranque Arabiam, hoc est & Arabiam petream, & Arabiam desertam: ab Oriente enim habet Arabiam petream, & iuxta hanc ad meridem tangit Arabiam desertam. Et Apostolus hoc testat quoq; dicēs: Syna mōs est in Arabia, quæ cōiuncta est ei, quæ nūc dicit Hierusalē. Quas ob res in eis collimitaneis Hierosolymæ prouincijs Petrū prædicasse Christū, & ex Chayro ad dispersos è Pōto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia Christi fideles epistolam scripsisse, hoc iam quis neget? Atq; eo modo uerba Petri, salutat ucs ecclesia, quæ est in Babylone collecta, intelligenda sunt. At sinamus præterea suis figuris ludere Lyranum: Quia sicut, inquit, Babylon fuit ciuitas maxima, & idolatriæ dedita, sicut patet in Daniele, Sic Roma postea fuit ex simili opere. Sed quid de ea Babylone, cuius mentio apud Danielem agitur,

Deus per Hieremiam loquitur dicens: Egredimini de medio Babylonis popule meus, ut saluet unusquisque animã suã ab ira furoris domini? Sed nũquid etiã eodẽ tropo cæteras noui testamenti scripturas patietᷣ ĩterpretari Lyranus? qd᷑ certe necesse est. Quid de hac Babylone hoc est Roma purpurata, & uersuta (ut Hieronymi utar uerbo) meretrice Ioannes in Apocalypsi loquatᷣ, simul audiat: Cecidit cecidit Babylon magna, & facta est habitatio dæmoniorũ, & custodia oĩs spiritus immundi, & custodia oĩs uolucris ĩmundæ, & odibilis, quia de uino iræ fornicatiõis eius biberunt omnes gentes, & reges terræ cũ illa fornicati sunt, Et mercatores terræ, de uirtute delitiarũ eius diuites facti sunt. Mercatores hic noĩat, de quib⁹ loquitᷣ Petrus: Erunt in uobis magistri mẽdaces, qui in auaritia fictis uerbis de uobis negotiabũtᷣ. Post hæc Ioannes: Et audiui aliã uocẽ dicentẽ: Exite de illa popule meus, & ne participes sitis delictorũ eius, & de plagis eorum ne accipiatis, quoniã peruenerunt peccata eius usque ad cœlũ, & recordatus est dominus iniquitatũ eius. Ecce quid eis sua figurata afferat interpretatio, ut oĩbus scilicet à Romana Curia impune liceat deficere. Ecquid ergo nos culpamur Boemi? O utinam oẽs pari mõ ab hac, nostro ducti exemplo, deficerẽt Babylone, quo fortasse à sua impietate resipisceret citius. O uere typũ gessit Romanæ Curiæ occidentalis Babylonis, illa non mõ propheticis, sed etiã gentiliũ literis dãnata Babylon, cui indultũ, ac licitũ fuerat (ut Plutarchi repetã uerba, psallere, scorta alere, cauponæ indulgere, sinuosis tunicis amiciri, pudicitiã prostituere. An non æquat mõ, imò etiã superat Roma uerissima Babylon ista oĩa? Nõne & corporis & rerũ sacrarũ castitatẽ impudẽtius prostituit, quàm uel illic mũditiem corporis impudentissimæ fœminæ? Apud illas enim quæ ex fœdo coitu prouenerat, Veneri sacra fuit stipes: hic quod rerũ sacratissimarum affert prostitutio, Christo acceptum ferri dicitᷣ. Sed ne hoc loci in Babylonem Romanẽsem pluribus inueham, aliquantisper me cohibebo: nam hæc aliâs pertinent.

Cauillus Tertius.

Si nihil

Si nihil aliud, hoc profecto solũ, magno esset argumento, Petrum Romæ ante priorẽ etiã Pauli illac aduentũ fuisse, quod dũ è Hierosolymis, ut Lucas in actis apostolrum tradit, militibus comitatus, Romã uinctus duceretur, occurrerunt ei fratres ad Appij forũ quibus uisis, gratias deo egit ille: Nam quo monitore in Christum credidissent, si tunc Petrus Romæ abfuerit.

Responsio.

Christianos protinus post Christi passionẽ, & nõ dũtaxat Paulo illac ueniẽte Romæ fuisse Orosius, Tertullianus, Platina, imò Christianorum hostis Suetonius Trãquillus testanť. Orosius eñ libro septimo ad hũc modũ scribit. Postquã passus est domin9 Iesus Christ9, atq; à mortuis resurrexit, & discipulos suos ad prædicandũ misit. Pilatus præses Palæstinæ prouinciæ ad Tiberium imperatorẽ, atq; ad senatũ retulit, de passione & resurrectiõe Christi, consequentibusq; uirtutibus, quæ uel per ipsum factæ fuerãt, uel per discipulos ei9, in noĩe eius fiebãt. Et de eo qđ certatim crescente plurimorũ fide deus crederetť. Tiberius ergo cũ suffragio magni fauoris retulit ad senatũ, ut Christus deus haberetť. Senatus indignatione motus, ꝙ uõ sibi prius secũdũ morẽ delatũ est, ut de suscipiẽdo cultu prius ipse decerneret, cõsecrationẽ Christi recusauit, edictoq; cõstituit, exterminandos esse ex urbe Christianos, præcipue cũ & Seian9 præfectus Tiberij suscipiẽdæ religioni obstinatissime cõtradiceret, Tiberius tamẽ edicto accusatoribus Christianorũ mortẽ cõmiat9 est, de quo Tertullian9 in Apologetico aduersus gentiles modestius aliquãto loquiť: Tiberius (inquit) cuius tẽpore nomẽ Christianũ in seculũ introiuit, aut nũciatũ sibi ex Syria Palæstinaq;, illic ueritatẽ illius diuinitatis reuelarat, detulit ad senatũ, cũ prærogatiua suffragij sui: senatus, quia nõ ipse probauerat, respuit, Cæsar in sententia mansit, cõminat9 periculũ accusatoribus Christianorũ. Omitto dicere, quid scribãt Suetonius, & Platina, hic in Christi, ille uero in Tiberij uita, quibus satis insinuatur, tutã fuisse à Tiberij temporibus, ad Neronis usq; imperium, & sub eius imperio adusq; Pauli aduentũ, Chri-

stianam Romæ religionem, Tertulliano adstipulante, his uerbis: Consulite cõmentarios uestros, illic reperietis primũ Neronẽ in hanc sectã Cæsariano gladio ferocisse. Qnare nullus mirari debeat tot fratres Romæ fuisse, qui Paulo ueniẽti occurrerint: quoniã gliscente etiã illic pietate, ordinatione spiritussancti, nec presbyteri illis defuerant, uti Narcissus, Andronicus, Iulias, & cæteri, quatenus nihil opus habuerint Petri præsentiam desyderasse, quos deinde Paulus quoq; ipse tum per epistolam faciendorum admonuerat, tum præsentialiter inuiserat, ut iam abũde in priori nostri libelli particula singula hæc indicauimus.

Cauillus quartus.

Quibus ea res magis cõperta fieri debuit, atq; discipulis apostolicis, & qui proxime uiguerunt post apostolos. At illi hoc nobis indubitato prodidere Petrum, & Paulum Romæ passos fuisse, quorum unius uidelicet Lini, Timotheũ salutauerat nomine Apostolus dicens: Salutãt te Eubolus, & Pudens, & Linus. Alterius autẽ in actis apostolicis celebratur memoria, inquiente Luca: Quidã uero uiri adhærentes Paulo crediderunt, in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Demaris, & alij cum eis. Præterea Egesippus, qui Aniceti decimi post Petrum Romani pontificis tempore Romã aduenerat, in laudibus fidei Christianæ uersatus, eiusce passionis Petri & Pauli meminit.

Responsio.

Si mihi nil aliud esset, quatenus ,pbẽ passiões illas Petri & Pauli, ab eoꝝ discipulis nõ fuisse cõscriptas, diuersitatẽ illã, & discrepantiã, quæ illic reperitur, firmissimæ probatiõis loco ponerem, Sed quia sunt mihi pleraq; multa ad perditã hanc suspitionem tollendam, illius ne meminero quidem. Persuasum est doctis omnibus, nõ modo discipulis apostolicis, sed & ipsis apostolis adhuc superuiuentibus hanc iniuriã sæpius factã fuisse, ut multa eorum sub nomĩe Christianæ professioni repugnãtia in publicũ ederentur: Nomine enim Pauli (ut Origenes testis est) ad Tessalonicenos, à pseudoapostolis, quo facilius deciperẽtur, porrecta fuit epi-

stola. Quos Apostolus re tandem comperta, propria ad eosdem data epistola admonet his propè uerbis: Non cito moueamini, inquit, à uestro sensu, neq; terreamini, neq; per spiritum, neq; per sermonem, neq; per epistolã tanquã per nos missam. Et Hieronymus uisionem Pauli, & Teclæ, ac baptizati Leonis fabulã sub nomine Pauli, à quodam Asiæ presbytero fuisse editam scribit, qd' ipsemet postea, Tertulliano teste, se fecisse Pauli amore cõfessus est. Clemẽtis item, cuius Apostolus ad Colossenses scribens, mẽtionem facit, multis erroribus hæretici resperserunt libros, quorum quidam Eunomij hæresim sapiunt: Nam disputat quodam in libro filium dei ex nullis extantibus creatum. Item dæmones non uolũtatis malitiã fecisse, sed creaturam eos esse diuersæ qualitatis ab alijs productam. Et longe plures alij inibi reperiuntur errores. Rursum Dionysij cuiusdam Alexandrini episcopi usq; adeo deprauati sunt libri, ut eius authoritate Arrianorũ hæresis, filium dei nõ eiusdem substantiæ esse cum patre ausa sit confirmare. Origenis nondum mortui, tot iam subditítijs erroribus scatebant libri, ut sæpiuscule hãc iniuriam deplorasse legatur. Et Ruffinus in Apologia pro Origene, De hæreticorũ, inquit, temeritate, ut credi istud scelus facile possit, illa res maximum credulitatis præstat exemplum, quod abstinere impias manus, etiam à sacrosanctis quidem euangelij uocibus nõ potuerunt. Apostolorũ uero uel actus, uel epistolas qualiter polluerint, qualiter corroserit, qualiter in omnibus macularint uel addendo impia, uel auferendo quæ pia sunt, si quis uult plenius scire, ex his libris Tertulliani, quos aduersus Marcionẽ scripsit, plenissime recognoscet. Et alibi inquit: Peruersi homines assertionẽ dogmatũ suorũ, sub uirorũ sanctorũ nomine tanquã facilius credẽda inseruerũt ea, quæ ipsi nec sensisse, nec scripsisse credẽdi sunt. Et ideo Origenes homilia uigesimasexta sup Matthæo dicit: Oportet caute cõsyderare, ut nec oĩa secreta, quæ ferũt in noĩe sanctorũ suscipiam9. Quãtum ad Dionysium Areopagitã attinet, nulla est cunctatio, quin passio illa Petri, & Pauli ei adscripta non sit subdititia: probant

enim & Lauren. Val. & ERASMVS Rot. in annotationibus libros, qui sub noĩe eius circũferunt, falso ei attributos, ut sunt de cœlesti Hierarchia, de Theologica Hierarchia, de diuinis nominibus & cæteri: Nondũ ẽm Ecclesia, cui⁹ tp̃e uiguerat ille, tantã nõ uerat ceremoniarũ turbã, quãta in eis libris tradit. De cætero autẽ Petri, & Pauli sub nomine Lini euulgatæ passiones, tantũ hñt permixtæ sibi falsitatis, ut in multis nõ modo Christo, & Paulinis literis, sed & Petri ipsius contradicant sermonibus, quod equidẽ nisi me prolixitas arceret, promptũ esset ostẽdere. Persuadeo tamen mihi græculũ quempiã (ut Iuuenalis utar uerbo) mendacẽ, & lenonẽ potius aliquẽ, quàm Linum has passiones cõmentum fuisse, qui Paulinã ad Timotheũ epistolã olfecerit magis aliquando, quàm intellexerit. Nam cũ mendacẽ memorẽ esse oporteat, ille obliuione sua ingenue se mentitum ostendit. Arbitror eũ legisse aliquãdo Paulũ his uerbis Timotheum ad sese allectantẽ: Festina ad me uenire cito: Demas enim me reliquit diligens hoc seculum, & abijt Tessalonicam, Crescens in Galatiã, Titus in Dalmatiã, Lucas est mecũ sol⁹: qui quidẽ impostor nõ habẽs perspectũ, unde Apostol⁹ epistolã ad Timotheũ miserit, & ubi se locorum expectaturũ dixerit, & ubi Titus, ac Crescens recedẽtes Apostolũ reliquerint, passionẽ Pauli ad hũc modũ exordit: Cũ uenisset Romam Lucas à Galatia, & Titus à Dalmatia, & expectauerũt Paulũ in urbe, quos cũ adueniẽs Paulus uidisset, lætat⁹ est ualde, & cõduxit sibi extra urbẽ horreũ publicũ. hæc uerba illi⁹, in quibus Apostoli primũ oblit⁹ est dicẽtis, Crescẽs abijt in Galatiã, Lucas mecũ sol⁹ est: Nã præpostere Lucã dicit redijsse è Galatia, quò nũq̃ abierat ipse, sed indiuidu⁹ Apostoli fuerat minister, Et Apostolus Crescentẽ dixit petijsse Galatiã. Proinde credibilius fuisset si eundẽ redeuntẽ Galatia hic leno posuisset. Post hæc subinfert: Expectauerũt Paulũ in urbe, quasi Paulus è carcere quopiã recedere potuerit, & nõ aduẽtum Timothei, ac Marci, quos optauerat ante hyemẽ ad se uenire, expectauerit: quomõ ergo uenerat Romã, unde nõ recesserat? Aut quomõ Lucas, & Tit⁹ expectassent aduenturum

sent aduenturũ Apostolũ, quẽ in carcere detineri sciuerãt: nimirũ cũ Galatiã, & Dalmatiã proficiscẽtes illic eũ reliquerint. Vlterius scribit, & cõduxit sibi horreũ publicũ, ubi cũ ijs, & alijs fratribus de uerbo uitæ tractaret, cœpitq; iterea corrigere multitudinẽ maximã, & adijciebant p eũ fidei multæ animæ, opãte dei gratia, ita ut p totã urbẽ son⁹ prædicationis, & sanctitatis eius fieret, & exiret fama p uniuersam regionẽ de illo. hæc ipse. Sed Paulus diuersum quiddã in epistola sua dicit: det misericordiã dñs Onesiphori domui, quia sæpe me refrigerauit, & catenã meã nõ erubuit, sed cũ Romã uenisset, solicite me quæsiuit, & inuenit. Confer uerba Pauli, ac Lenonis huius, hic inquit, conduxit sibi horreũ publicũ: Ille Onesiphorus catenã meã non erubuit: nisi forte cũ catena ex aliquo carcere Romã Paulus profugerit, qua se liberare nõ poterat. Hic dicit q fama nõ modo per urbẽ, sed & per oẽm regionẽ undiq; de eo ferebat, & cõcursus hominũ ad eũ fiebat. Ille uero Onesiphorus dicit solicite se quæsiuisse, ac uix tandẽ inter catenas inuenisse, mirũ q fama, quæ de Paulo uolitabat, illac eũ nõ pduxerit. Atq; in hunc modũ totã illã passionẽ, & alteram Petri possem suppilare, sed ,pprij uoluminis hoc iã esset negociũ. Hæc eñ pauca ideo refello, ut maximũ eorum ostendã mendaciũ, qui passiões has cõmentitias, & in certo authore natas, in Linũ transfundunt. Non enim tã rudis fuerat Linus, qui tunc Paulo adhærebat, cum epistolã ad Timotheũ scripserat, ut statim dictorũ obliuisceret, immo cõfunderet uerba Paulina, & diuersa scripserit ab eo. Qd' idẽ sentirẽ & de Egesippo: qualiter enim homo ille post multa tẽpora Romã ueniẽs, historiæ seruare potuisset ueritatẽ? Qui neq; rei gestæ aderat ipse, neq; Roma illa tẽpestate de eorum passionibus quicquã sibi cõscia erat: si quidẽ multis post Egesippũ tpibus fabulam hanc fuisse fictã certum est.

Cauillus Quintus

At ecclesia Romana, uerba ex passione Lini, quẽ tu lenonẽ potius aliquem, quàm Linũ fuisse blasphemas, deprõpta annuatim decãtat, id neutiquã factura, si eã nõ legitime descriptã scierit, In-

ter cætera in passione Petri & hæc ponunt uerba: ut aũt portã ciuitatis uoluit egredi Petrus, uidit sibi Christũ occurrere; & adorãs eum ait, Dñe quo uadis? rñdit ei Christus, Romã uenio iterũ crucifigi: Et ait ad eũ Petrus, Dñe iterũ crucifigeris? Et dixit ad eũ dñs, Etiã, iterũ crucifigar. Petr⁹ aũt dixit: dñe reuertar, & sequar te. Et his dictis, dñs ascendit in cœlũ: Petrus aũt prosequut⁹ est eũ multo intuitu, atq; dulcissimis lacrymis. Et quo id magis factum credatur, hactenus extat ibi loci exædificatum sacellum, ubi hæc habita sunt uerba.

Responsio.

Bene habet, q̃ uniuersalis ecclesia sancta prophanũ hoc mendaciũ contra Christum, contra Paulũ: immo cõtra ipsummet Petrum, ac fidẽ catholicã nõ decãtat: Oriẽtales enim ecclesiæ, qd' sat scio, & multi etiã in occidente fidelium hãc uocẽ nõ recipiũt. Romanã uero ecclesiã hæc mendacia approbare, profiteri, decãtare quid prohibet? quæ mendacijs est alioqui refertissima. potuit' ne discipulus apostolicus hæc portenta horrẽdissima toto cœtui fidelium scribere, ut iã Christus Petro occursurus tunc è cœlis descẽderit? Et tanquàm Petrus Christi uerbis admonitus, rursum Romã sese recepit fribus ea, quæ euenerãt nunciaturus. Quid Petr⁹ em̃ hac fabula apd' eos promouisset nõ intelligo, quàm ut pro seductore, & mendace haberet̃ ab oĩbus. Qui quondã ad Iudæos de Christo loquutus, ut Actuũ habet̃ tertio, dixerat: oportet quidem cœlum Iesum Christũ suscipere, usq; in tp̃a restitutionis omniũ quæ loquutus est deus p̃ os sanctorũ suorum, à seculo prophetarum. Quõ tunc ergo cœlũ, terris Christũ reddiderat añ cõsummationem omniũ, quæ circa diẽ iudicij primũ est futura, dicentib⁹ etiã Angelis ad eos, qui intuebãtur Christũ in nube pergentẽ ad cœlum. Hic Iesus, qui assumptus est à uobis in cœlũ sic ueniet, queadmodũ uidistis eũ euntẽ in cœlũ. Quod explanat Matthæus de aduentu eiusdẽ ad iudiciũ. Videbunt, inquit, filiũ hominis uenientẽ in nubibus cœli, cũ uirtute multa, & maiestate: queadmodum em̃ in nube ascẽderat, sic in nube ad iudicandũ reueniet. Ec-

ce quàm inconueniat credere, ut unquam Christus in ea persona, qua à nube correptus in cœlũ deuolauit, in terras descẽderit. Sed reuera ad diẽ iudicij primũ à fidelib⁹ expectatur reditur⁹, ut ad eã sententiam Psalmista quoq; alludit: Dixit dñs domino meo, sede à dextris meis, donec ponã inimicos tuos, scabellũ pedũ tuorũ. Vnde nunquam adhuc personaliter descendisse credit, ut alicui sanctorũ in terris apparuerit. Enimuero in cœlis semp apparere dignatus est, & abinde ad eos & loqui. Stephanus enĩ intendẽs in cœlum uidit gloriã dei, & Iesum stantẽ à dextris uirtutis dei. Et Paulum appropinquantẽ Damasco subito circumfulsit lux de cœlo, qui cadens in terrã audiuit uocem dicentẽ sibi: Saule Saule quid me persequeris: qui tremens ac stupens dixit, quis es dñe? Et ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris, quod ille de sua cõuersione mirificatũ illic cũ Iudæos alloquitur. actuum. xxij. tũ ubi apud Agrippam, & Festum præsidem. actuum. xxvi. data ei sese defendẽdi copia proprijs uerbis attestatur. Cũ irem (inquit) Damascum, cum potestate & permissu principum sacerdotum die media, in uia uidi rex, de cœlo supra splendorẽ solis circumfulsisse me lumen. Et Petro olim, an gentibus prædicãdum sit Euangelium hallucinanti, non quidem personaliter Christus apparuit, sed in extasim raptum, ne quid commune diceret, ac immũdum, edocuit. Et nusquam prorsus post ascẽsionem suam alicui sanctorum apparuisse, in eo habitu, quo post resurrectionem suam, per dies quadraginta conuersatus est cum discipulis, conuescebatur, & loquebatur eis de regno dei, Christum in sacra scriptura legimus, imò nec aliquando appariturum prius, quàm dies iudicij uenerit, credimus, fide catholica Christiani instructi. Quantum flagitium ergo, tanta contra legem dei mendaciorum simulacra discipulo apostolico attribuere, quibus bonum ille uirtutis specimen de sese præbuerat, eorumq; doctrinã pulchre percalluit? Possem hic & de sacello, qđ in hui⁹ mẽdacij robur extructũ est, non nihil dicere, & probare copiose: nullũ sacellũ, nec aliquam basilicam ad aliquot annorũ centurias Romæ, & locis ei

adiacentibus ex ædificatã fuisse, sed Christianos in latebris, & spe luncis subterraneis cõuenire solitos uel ad mortem domini annũ ciandam, uel hymnis & orationibus Christi suffragium, & diuinam gratiam sibi demerendam.

Sextus cauillus.

Marcus Euãgelista Petri discipulus, à præceptore admonitus Romæ scripsit Euangeliũ. Quod Petrus dũ audiuit, & approbauit, ecclesiæ ad legendũ authoritate sua edidit, ut & Clemẽs libro informationũ scripsit, & Hieronym9 de uiris illustrib9 meminit. De quo Petrus in sua epistola loquitur: salutat uos Marcus filius meus, qui post conscriptũ tandẽ Euangeliũ Aegyptũ perrexit, & prim9 Alexãdriæ Christũ annuncians, illis ecclesiã cõstituit, exantlatisq; laboribus, Neroniani imperij anno octauo uita funct9 est: de cui9 cõuersatiõe apd' Alexãdriã, Philo quoq; Iudæ9 librũ cõcinnauit.

Responsio.

Qui Clementi adscribunt libri, minus est tutũ eis credere, qm̃ eorũ quidã suppositítij sunt, ac falsò Clemẽti adscripti: quidã uero magna ex parte deprauati, ac errorib9 infecti, ut iã antea probauimus. Itaq; sciendũ q in noui testamẽti libris, duos Marci cognoĩe fuisse insignitos inuenim9, quorũ prior dicebat Ioannes Marcus. Et de hoc legit actuũ. xiij. Quod Paulo cũ Barnaba Anthiochiæ inter Prophetas, & Christi noĩs doctores exeunte, posteaquam uisum est spiritusancto, ut ad opus ministerij segregarent, seniores impositis sup eos manibus in ministeriũ eos cõfirmarũt. Qui profecti in Seleutiã, uenerũt tandẽ in Cyprũ insulã, & Salaminã eiusdẽ insulæ urbẽ Christũ per Synagogas annunciantes, quibus erat adiunct9 & hic Ioannes, qui cognoĩabatur Marc9, nõ reprob9 quidẽ ministerio. Postquã aũt puenerunt Paphũ urbẽ in Cypro insula sitã, & inde nauigare uellẽt Pamphiliã, iã dict9 Ioãnes Marcus renuit proficisci cũ eis, sed è cõuerso redijt Hierosolymã, & post hac Anthiochiã. Quò ascẽdentib9 post aliqua tpm interualla Paulo & barnaba, & aliquãdiu Christũ illis docẽtib9, dixit ad Barnabã Paul9: reuertentes uisitem9 frẽs p uniuersas ciuitates, in

quibus

quibus prædicauim⁹ uerbũ dñi, quõ se habeāt, Act.xv. Barnabas uero secũ uolebat assumere & Ioannẽ cognomẽto Marcũ, q pridem iam ab eis desciuerat, sed Paulus hũc rogatũ habuit, ne id faceret, eo ꝙ nõ cõueniat eum deinceps in mun⁹ euãgelicum reassumi, q antea ab eis defecerat. Et ꝑgentes Pamphiliã relinquens, discessit Hierosolymã. Et hinc orta est inter eos dissensio, ita ut alterutrum separarent. Nã Barnabas assumpto Marco perrexit Cyprum. & Paulus electo Syla recepit se in Syriã & Ciliciam. Qui quidẽ Marcus, Barnaba ob nomen Christi in Cypro impijssime trucidato, ꝙ Aegyptũ tandẽ iter occupauerit, nemo it inficias, cũ Philo magni noĩs scriptor ĩ Alexãdria urbe Aegypti propè ostiũ Nili sita, Christi nomẽ ipsum annũciasse prodat. Et Petr⁹ ex Chayro, hoc est Babylone, quã Stephanus & Ptolomæus in Aegypto sitã esse tradunt, epistolã scribens ipsius meminit: salutat uos inquiens, Marcus filius meus. Credibile est enim hunc Marcum Petro familiarem fuisse, cum Alexandria nõ procul à Chayro distet. Et de hoc Marco multa figmenta reperiunt: Primũ ꝙ dum credi derit in Christũ amputasset sibi pollicem, ut sacerdotio reprobus efficeret: deinde ꝙ Romæ scripserit Euãgelium ad uota Petri, qđ protin⁹ falsum est: Nuspiã em̃ hunc Marcum ꝑinde ut nec Petrũ in libris Canonicis Romæ aliqñ fuisse inuenimus. Et scriptorꝶ uarietas mendaciũ hoc declarat. Hieronym⁹ em̃ Clementis authoritate scribit, Marcum rogatum à frĩbus Christi Euãgelium scripsisse. Alij uero, quorꝶ è numero & Platina nõ ignobilis est historicus, tradunt ꝙ Petrus Romanorum ꝓcibus motus, Marco qui ad hanc rem uidebat idoneus, Euãgelij cõscribendi negotium iniunxerit, quem oẽs uelut ex cõposito, octauo anno Neronis obiisse, Alexãdriæꝗ sepultũ fuisse scribunt. Verꝶ enimuero hos decepit eorꝶ indiscretio. Nõ em̃ alium Marcum inter apostolorum discipulos fuisse crediderãt, & ideo quicquid de utroꝗ legit, ad unũ falsò retulerunt. Alter nãꝗ fuerat Marcus, noĩe Aristarchus qui cooperator, & discipulus fuerat Pauli, de quo ipse in priori captiuitate sua, qua biennio Romæ à Nerone detinebat, ad Philemo-

nem scribens mentionem facit: salutant te Marcus Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei. Deniq; ubi iã secundario in manus deuenit Neronis, & ingrauescente ætate, ac laboribus cõfectus, diẽ obitus accelerare uidens, Timotheoq; è carcere scribens, eiusdem Marci iterum meminit: festina ad me uenire cito: Lucas enim mecũ solus est, Marcum itaq; assume, & adduc tecũ: est enim mihi utilis in ministerio. penulã, quã reliqui Troade Apud Carpũ, ueniens affer tecum, & libros, maxime autem & membranas. Quod Iacobus ille Stapulensis nõ oĩm deterrimus apostolicus interpres, pulcherrime exponit inquiens: Lucã secum habebat Apostolus, Marcum autem mandat obnixe, & membranas quæ apud Carpum erant deferri. Sed ad quid nã? nisi ut Lucæ & Marco, electis à spiritusancto diuinis scribis, eas relinqueret ad reponendũ sanctum Euangelium. Quid apertius his uerbis dici poterat, quàm quod Marcus Aristarchus, & nõ Ioannes Marcus sacrum Euangelium cõscripserit, qui facile Neronis imperij annos superauit, cum apostolus circiter tredecimum eiusdem imperij annum, epistolã hanc scribens, eũ sibi à Timotheo adduci postulat. Neq; idẽ, ne quem id moretur, Aristarchus, & Ioãnes apud Hebræos sonat: Aristarchus enim perinde Hebræis significat, ac si dicas suscitãs coronã. Ioannes uero gratia dñi. Ex his euidentissime patet, fabulam esse quod de Petro, & Marco quidam scriptitant.

Cauillus septimus.

Philo Iudæus, uir literarum pollentissimus, sub C. Caligula à gẽte sua Romã missarius factus, dum nonnihil periclitaretur secunda uice sub Claudij imperio illac remissus, cũ Petro apostolo de nõnullis cõtulit rebus, & tã arctissimas secũ iniit amicitias, ut tãdẽ, quoties mõ licuit, in libris suis Christianos honestis traduxerit laudibus: Et in Ioannis Marci præconiis, pleno libro uersaret, ut Hieronymus in libro de uiris illustribus prodidit.

Responsio.

Has nænias uel solus risus potis sit explodere. Qui nam Philo Iudæus sub Claudij imperio, Petrum Romæ cõuenire poterat,

quem nunquã etiã Romæ fuisse tot iam rationibus persuasimus: siquidẽ Paul9 in fine imperij Claudij Romanos literis suis fidei, ac uirtutũ admonẽs: & omnes presbyteros seniores, & muneris euangelici coadiutores, tamen etiã quosdã plebeos salutans, soli9 Petri ne tantillum quidem meminit. Tandem quarto Neroniani imperii anno Romam perductus, Petrum illic non inuenit, & biennio ibi existens nullam ecclesiã eius salutat nomine. Lucas ad quartũ usq; Neronis annum Historiam apostolicam Romæ scribens, Petri nullam mentionem facit, Paulus decem præterlabentibus annis, secundario Romæ captiuatus, nullum Petri præsidiũ sensit, sed ab omnib9 ferè destitutus, rẽ euangelicam cũ uno Luca tractauit. sin uero ea ratione Philo Christianos laudasse putatur, q cum Petro inierit amicitiam, ego in Iudæa potius id contigisse crediderim, ubi Petrus Christũ prædicando ætatem suam cõsumpsit, & mortem inibi passus est. Aut nunquid solus Iudæorũ Philo Christi nomen dignis Encomiis extulerit? Iosephus eñi, qui nõ commemoratur alicubi Petrum uel uidisse, uel amicitias secũ pactum fuisse, tamen adeo honestam Christi mentionẽ in suis de antiquitatibus fecit libris, ut interim mirum uideatur, è tam peruicacissima gente, aliquem reperiri potuisse, qui tanto laudis præconio Christũ extulerit. sed quid mirũ Iosephum talia de Christo dixisse, cũ & dæmonum legiones Christũ prædicare cogerentur? Cuius & nos ueritatem in multa discrimina perductam nunc defendimus, sceleraq;, & errores occidentalis Babylonis patefacimus, præmia immarcessibilis coronæ ipsius benignitate dubio procul adepturi.

F I N I S

Distichon ad Lectorem.

Quicquid id est, uanum, uero seu uerius ipso,
Syncere trutines lector amice uelim.

